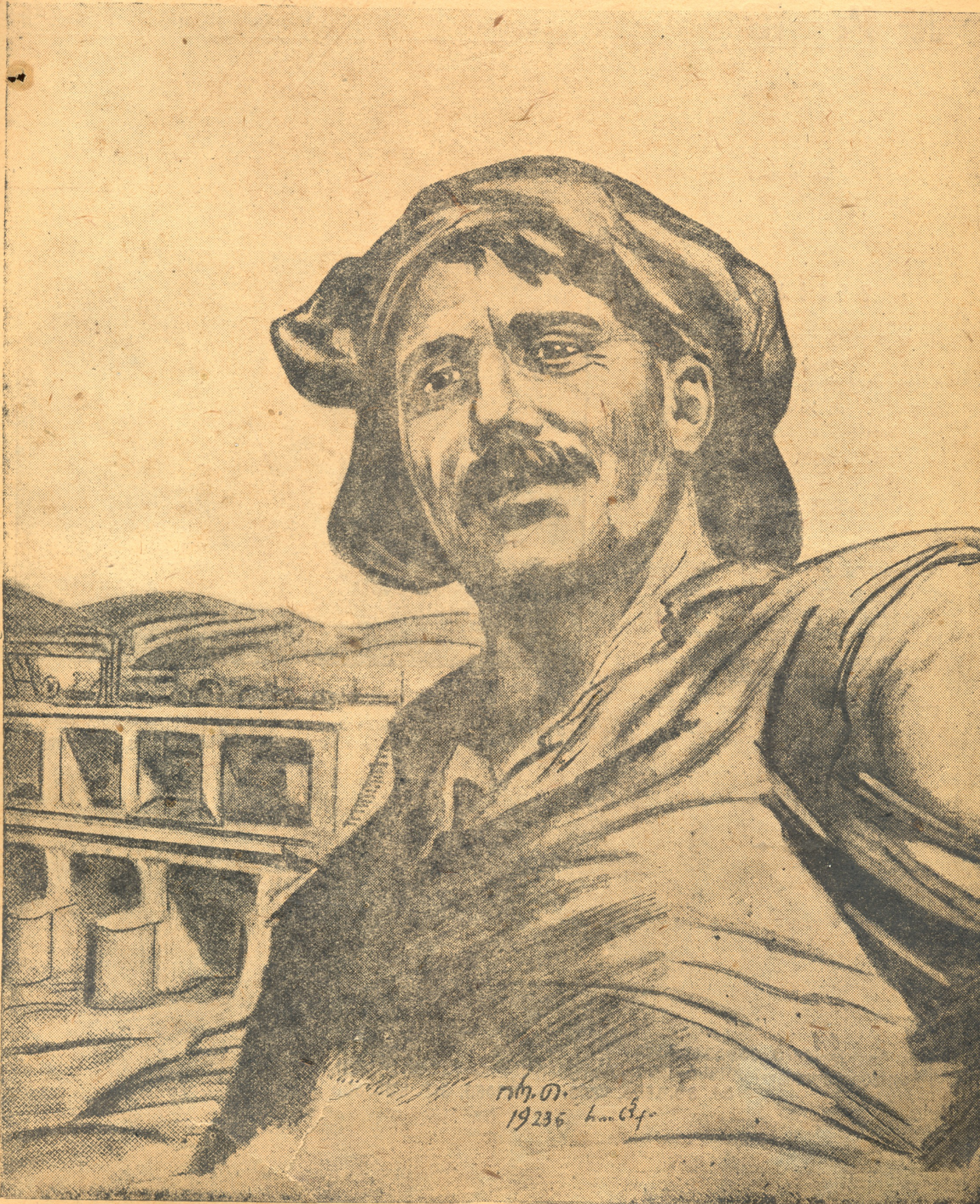

№ 14—15

1934

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՅՈՑՆՈՒԹՅՈՒՆ

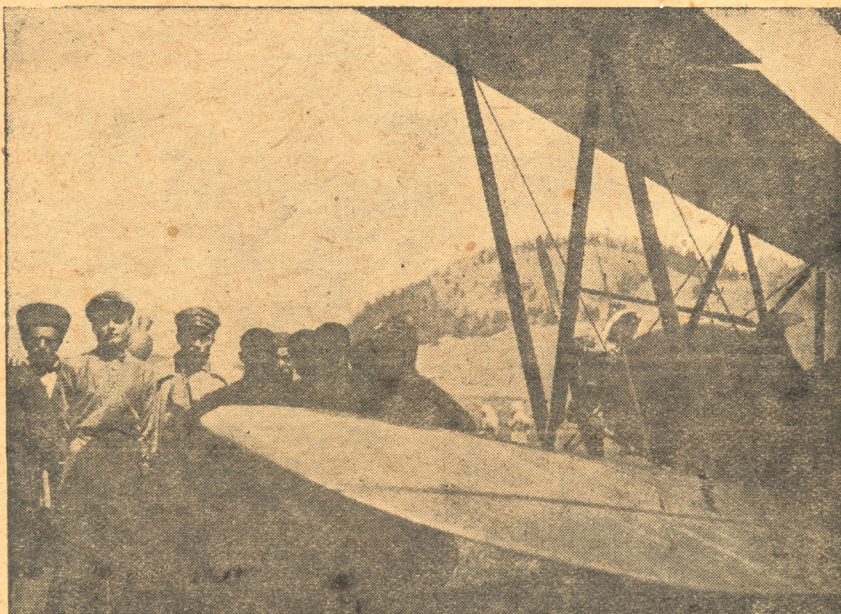

მ ი ნ ა კ რ ს ი

დიდი ჰვეყნის მფარველთა
ყრილობა

- ე. ლონგფელდ — „ჰაიაფატა“
- ე. წ—ძე. ვინ მოაწყობს მკვლევრობა
სარაიგოში
- ს. ხუნდაძე — ცნობები კ. მარქსის
შესახებ 70-80 წლების ქართულ
საზოგადოებაში
- ა. კოკილაშვილი — თვითფრინავით
მთა-თუშეთში
- დ. ბაჩეჩილაძე — ქალაქის დაბადება
ლემო მენაგელაია — ამხ. კამო
- კ. მელაძე — სასიხარულო გამარჯვება
- თ. რაზიკაშვილი — ყორანი
- მ. დუდუჩავა — თ. რაზიკაშვილის
მოთხრობა „ყორანი“
- ლ. შიქოძე — საქართველოს საბჭო-
თა ქახდაცება

თვითფრინავით მთა-თუშეთში

სურათზე: ჯენი ჟურნ. თანამშრომელი ამხ. არ. კოკილაშვილი მთა თუშეთში
თეუსაბჭოს აქტივთან. შუაში თემ. საბჭოს თავმჯდომარე ამხ. ალ. უთმელიძე

პ.-მგ. რედაქტორი: ვ. მაჭავარიანი
სარედაქციო კოლეგია: კონსტ. ლორთქიფანიძე, გრ. მუშიშვილი,
აკ. ჭყონია, ლევ. ასათიანი, ალ. სულავა

დიდი ქვეყნის მწერალთა ყრილობა

პროლეტარულ დედა ქალაქში მოსკოვში 17 აგვისტოს გაიხსნა მწერალთა პირველი საკავშირო ყრილობა. პროლეტარიატის საამაყო ქალაქში თავი მოიყარა ჩვენი დიადი სოციალისტური ქვეყნის მხატვრული სიტღვისა და აზრის ოსტატებმა.

მწერალთა საკავშირო ყრილობა არის მსოფლიო ისტორიული მნიშვნელობის ფაქტი, რომელსაც არა უავს პრეცედენტი მსოფლიო ისტორიაში.

ასეთი ყრილობა მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენს სოციალიზმის მშენებელ ქვეყანაშია შესაძლებელი, სადაც მწერლობა გაერთიანებულია სოციალიზმის ბრძოლის უდიდესი იდეით. მწერალთა ეს ყრილობა არის სოციალისტური კულტურის უდიდესი შეიმი. ნამდვილი ინტერნაციონალიზმის ასული გაჟღერებული ყრილობაზე შეკრებილია ჩვენი დიდ ქვეყნის ყველა ეროვნებათა მწერლობის საუკეთესო წარმომადგენლები. მათ შორის ისეთი ხალხის წარმომადგენლები, რომელთა კულტურისა და მწერლობის ისტორია ოქტომბრის რევოლიუციის დღიდან იწყება.

ასეთი ყრილობა შეიძლება მოწყობილიყო მხოლოდ ჩვენს ქვეყანაში, სადაც იქმნება ახალი კულტურა, სადაც გონივრულად იყენებენ საუკუნეობით შექმნილ კულტურულ მემკვიდრეობას.

„პროლეტარიატი ახალგაზრდა მხნე შემოქმედებითი სიხარულით და ამოუწურავი ძალებით აღსავსე კლასი მხოლოდ იგი წარმოადგენს ჩვენს ეპოქაში ახალ კულტურის მოწინავე შექმნისა და ტექნიკის მაღალი იდეებით აღსავსე ხელოვნების მატარებელს. მხოლოდ მისი ბატონობა უზრუნველყოფს ნამდვილ პროგრესს კაცობრიობის კულტურის ყველა დარგში“ სწერდა „პრავედა“ ამ ყრილობის გახსნის წინ თავის მოხარულითა და იქვე ხაზს უსვამდა „არავის არ ვჩვენება უცნაურათ, რომ მწერალთა ყრილობას ამზადებს მთელი ქვეყანა“.

მართლაც და სხვა ქვეყნისათვის შეუძლებელი მოვლენაა ის ენტუზიაზმი, რომლითაც მწერალთა ყრილობას შეხვდა ჩვენი ქვეყანა, ვინაიდან ეს მწერლობა გამოხატავს ჩვენი ქვეყნის სიდიდეს და საამაყო საქმეს.

„მსოფლიოს თანამედროვე მწერალთაგან უდიდესი მწერალი ოდგას სათავეში სოციალიზმის ქვეყნის დიდ ლიტერატურას“ სწერდა „იზიესტია“ ყრილობის შესახებ. „გორკი დაიწყებს ყრილობის მუშაობას თავისი ბრძნული სიტყვით საბჭოთა ლიტერატურის საქმეებისა და დღეობის შესახებ. დაძაბული ყურადღებით მოისმენენ მის სიტყვას არა მარტო ყრილობაზე შეკრებილი მწერლები, არამედ მთელი ჩვენი ქვეყანა.“

მაქსიმ გორკიმ უკვე წარმოსთქვა თავისა სიტყვა რომელსაც „პრავედამ“ „ეპოქის დროშა“ უწოდა. გორკიმ ბრძნულად აღნიშნა „ამ ყრილობით ვახდენთ არა მარტო ჩვენი გეოგრაფიული გაერთიანების ლიონისტრაციას, არამედ ვახდენთ ჩვენი მიზნის მთლიანობის დემონსტრაციას, რომ ყრილობის მიზანია იარაზმოს მთელი ჩვენი საბჭოთა ვაჭვირის ლიტერატურა, როგორც ერთიანი კულტურულ-რევოლიუციონური ძალა“.

გორკიმ ხაზი გაუსვა ამ ყრილობის საერთო მნიშვნელობასაც, როცა სთქვა „ჩვენ გამოვდივართ ვლა-

დიმერ ილიას-ძე ლენინის გენიოზ გა-
შუქებულ ქვეყანაში, იმ ქვეყანაში,
სადაც დაუღალავად და სასწაულო
მოქმედათ მოუშაობს იოსებ სტალინის
რკინისებური ნებასყოფა...
დიან, ასეთი უდიდესი მიზანი აქვს
და ასეთი დიდი რეზონანსი ამ ყრი-
ლობას ჩვენი ქვეყნისათვის. მიტად
მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ყრი-
ლობა იკრიბება ისეთ პერიოდში,
როცა კაპიტალისტურ ქვეყნებში
კულტურა დაკნინებისა და დაჰიოი-
თების მდგომარეობაშია, როცა აჰა-
იქ მას ებრძვიან აშკარა რიორის
ლონისძიებით და ჩალოაქის ქუჩებზე
თანამედროვე რევოლიუციონურ
მწერლების წიგნებთან ერთად კლა-
სიკოსების წიგნებით კოცონებს ან-
თებენ, დევნიან თავიანთ ქვეყნიდან
საუკეთესო და პროგრესულ ადამიან-
ებს.

ამიტომ შემთხვევით როდია ის გა-
რემოება, რომ საბჭოთა მწერლების
ყრილობამ მიიზიდა უცხოეთის მრავ-
ალი მწერალი, რომლისათვის სა-
ბჭოთა კავშირი გადაიქცა ერთად-
ერთ იმედით. ისინი ჩვენს ქვეყანას
ინტელიგენციის სამშობლოს უწო-
დებენ, მასში ხედავენ საუკეთესო
იდეალებისათვის ჭეშმარიტად მებრ-
ძოლ ქვეყანას. ისინი ეთაყვანებიან
ამ ქვეყანას.

შემთხვევითი როდია როცა უც-
ხოელი მწერალი ოსკარ მარია გრა-
ფი ყრილობაზე აცხადებს საბჭოთა
კავშირში პირველად ყოფნა და ამ
საბჭოთა მწერლების ყრილობაზე
დასწრება, ეს ანტი-ფაშისტური მწე-
რლისათვის დიდი მოვლენაა, დახშუ-
ლი გრძნობით სტოვებ იმ ქვეყანას,
რომელშიაც სცხოვრობ, მაგრამ, რო-
გორც კი გადავილი საზღვარს და
ფეხს შესდგამ საბჭოთა ტერიტორია
ზე შენ უკვე გრძნობ, რომ თავისუ-
ფალი ხარ. გრძნობ მსოფლიოს გარ-
დაქმნას და მწერალთა ყრილობა ამ

გარდაქმნის სულიერი გამოხატულე-
ბაა“.

კიდევ უფრო ამოღლებელია და
აღვილად გასაგები ჩინელი მწერლის
ხულან-ლანჩის განცხადება იმის შე-
სახებ თუ როგორ ცოცხლათ მარხა-
ვენ ჩინეთში და იაპონიაში მწერ-
ლებს, როცა ისინი სიმართლეს ამბო-
ბენ, და განა მარტო ერთი და ორი
საუკეთესო ნიჭიერი და დიდი მწე-
რალი გრძნობს ჩვენი ქვეყნის ამ სი-
დიადეს. ჩვენი საბჭოთა ლიტერატუ-
რის უბირატესობას. განა მწერალთა
ასეთი გრანდიოზული ყრილობის
ფაქტიც არ ამტკიცებს ამას.

რომელ ქვეყანაშია შესაძლებე-
ლი კულტურისა და მწერლობის
მსგავსი ტრიუმფი ან როგორ საუ-
კეთესოდ სწერდა ამის შესახებ რუ-
სი პოეტი ნ. ტიხონოვი, სად რომელ
ქვეყანაში შეუძლია პოეტს წაუკი-
თხოს თავისი ლექსები ათ-ათასიანი
აუდიტორიას. სად რომელ ქვეყანა-
შია შესაძლებელი მწერალთა ყრი-
ლობა, რომელზედაც ასეული მწერ-
ლები ეძებენ მთელი მსოფლიოს
მშრომელთა სამშობლოს ცხოვრების
გამოხატვის საშუალებებს.

კაპიტალიზმის ქვეყნებში სდევ-
ნიან მწერლებს სიმართლისათვის სა-
ბჭოთა კავშირში მწერლებისაგან
სიმართლის თქმას მოიახოვენ. რა
უდიდესი ერთმანეთის საწინააღმდე-
გო განსხვავებაა, ლიტერატურა ჩვენ
ში ცხოვრების აქტუალური ძალაა.
საბჭოთა მწერლის სახელი საბატიო
და საყვარელი სახელია. ჩვენი ლი-
ტერატურის გზა სოციალისტური
რეალიზმის გზაა. სოციალისტური
რეალიზმი მხატვრისაგან მოითხოვს
სინამდვილის სწორ, ისტორიულად
კონკრეტულ გამოხატვას რევოლიუ-
ციურ განვითარებაში.

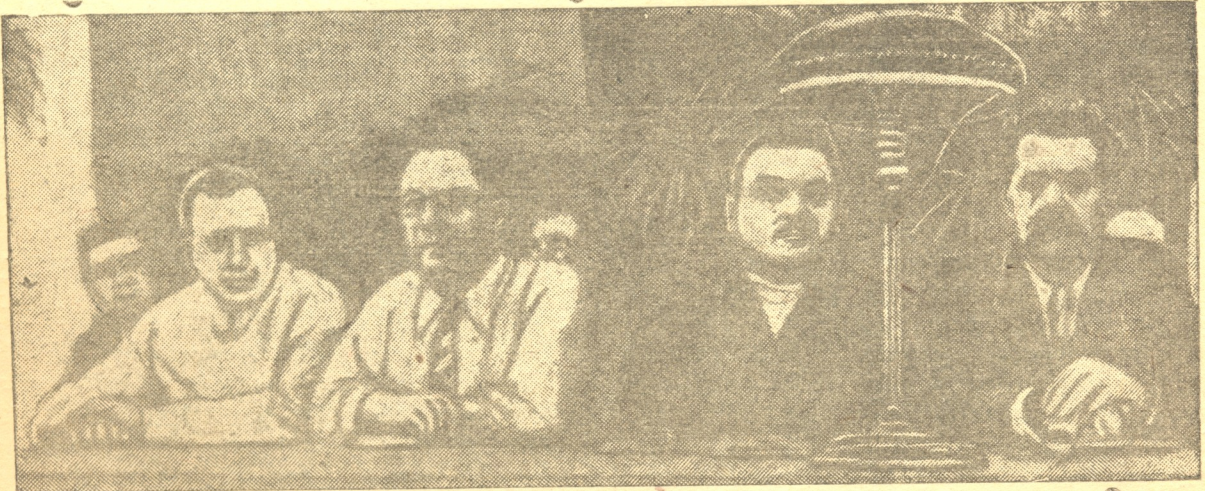
საბჭოთა მწერლების ამ საკავში-
რო ყრილობამ ერთხელ კიდევ საუ-
კეთესოდ დაამტკიცა, რომ ბოლშე-

ვიკები არიან კულტურისა და ხე-
ლოვნების უდიდესი მესვეურები,
რომ ის ერთსულოვნება, რომელსაც
ადგილი აქვს ამ ყრილობაზე მრავ-
ალ ნაციონალურ საბჭოთა ლიტერ-
ატურას შორის—შექმნილია საბ-
ჭოთა კავშირის ხალხთა შინაშე.
ერთიანობის მტკიცე საფუძველზე,
რომ ეს ყრილობა საბჭოთა კავშირის
ხალხთა ერთიანობის დემონსტრ-
აციაა რაც ყოველად შეუძლებელი
იყო მეფის წარსულში და იმ წარსუ-
ლის ტირანისაგან განთავისუფლე-
ბის უდიდესი მაჩვენებელია.

ყრილობამ მოისმინა ათი მოხსენე-
ბა ნაციონალურ ლიტერატურათა
შესახებ. ეს მოხსენებები საბჭოთა
კულტურისა და საბჭოთა კავშირში
მცხოვრებ ხალხთა ერთიანობისა და
აყვავების უდიდესი გამოხატულებაა.
ამ ყრილობაზე შეკრებილი არიან
არა თუ მარტო მწერლები სწერდა
„პრავდა“ არამედ მრავალნაციონალ-
ური საბჭოთა კავშირის ხალხები,
რომლებიც აჯამებენ თავიანთი კულ-
ტურული აყვავების შედეგებს.

ლენინისა და სტალინის იდეები
ამოძრავებენ საბჭოთა კავშირის ხალ-
ხებს. ამავე იდეებით სულდგმულობ
მწერალთა ყრილობა. სტალინის სა-
ხელის ყოველ ხსენებაზე უდიდესი
სიყვარულითა და პატივსცემით იმ-
სჯვალება მთელი ყრილობა და დე-
ლეგატები ფეხზე დგებიან.

ყრილობაზე მოსმენილი იქ-
ნა საქართველოს მწერალთა კავ-
შირის თავმჯდომარის ანხ. მალაქია
ტოროშელიძის ვრცელი მოხსენება
საქართველოს ლიტერატურის შესა-
ხებ. ქართველი მწერლები საკავში-
რო ყრილობაზე წარადგენ ღირშესა-
ნიშნავი მიღწევებით. ამ მიღწევების
დემონსტრაციას წარმოადგენდა სა-
ქართველოს მწერალთა კავშირის
წარმომადგენელის მალაქია ტორო-
შელიძის მოხსენება.

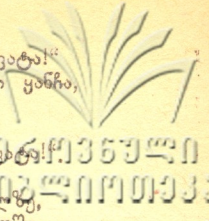
საქ. მწერალთა ყრილობის პრეზიდიუმი.

გიტრი-გუმის ნაპირზე,
დიადი ზღვის ნათელ წყალთან
ზაფხულის ერთ ლამაზ დილას
ჰაადატა ისვენებდა
და ვიგვამის იღვა კართან.
ჰაერი კი საცხე იყო
რალაც შევებით და სიგრილით,
მიწაც თითქოს მოიღვნდა
და მეზობლად მომდგარ ტყეში
დაფრინავდა ოქროსფერი
მოფუსფუსე ფუტკრის გუნდი,
ტკბილი თაფლის მკეთილები,
მზის ნათელში მობრწყინალი.
ცას გაჰქონდა ბრწყინვა მშვიდი,
გიტრი გუმიც მშვიდდ იღვა.
სიღმიდან კი ხტოდა ნაჰა
და ელავდა მზის ნათელში;
ტბის ნაპირის უღრანი ტყე
მეზობლობდა სუფთა სარკეს
და უმზერდა ჩრდილებსავე
კენწეროებს უძრავ წყალში.
ჰაადატის მალალ შუბლზედ
გამქალიყო სევდის კვალი,
როგორც ჯანდი მდინარეიდან,
ან მინდვირიდან ნისლის თეჟა,
სიხარულის ანდა ღიმი,
საზემო რამ ნიშანი,
თითქოს ხილვას მისცემოდა,
საოცარ და საოცნებოს,
ან დიადი ამბის ლოდინს—
ის იღვა ჰაადატა.
ჩაადალი მზისკენ ჰქონდა
ორივე ხელი მას გაწვდილი
და გასული თითებს შორის
მის სახეზედ თითებს სცემდა,
ჰაადატას შიშველ მხრებზედ
ისე სჩანდა სხივის ლაქა,
როგორც მუხის მუქ ფოთლებში
შემოკრილი მზის ნათელი.
წყალში ცურვით, წყალზე ფრენით,
შორეული ნისლის ბინდში,
დილის ნისლში მოხაზული
შორს გამოჩნდა წყალში რალაც,
შოსკურავდა. მოფრინავდა
ნაპირისკენ ახლოს, ახლოს.
ვარხვი იყო იგი, შადა?
თუ შინგების—ტბების იხვი?
თუ შუჰ-შუჰა. ლურჯი ჩანჩა?
ან და ბატი — ვოები ვავა,
წყლის ნაკადთან რომ თამაშობს
მოლაპლაპე თეთრი ფრთები?
არც ვარხვი და არც იხვი,
არც ბატი და არც ყანა,
წყალში ცურვით, წყალზე ფრენით
რომ გამოჩნდა დილის ნისლში,
ეს რყის ხის ნავი იყო
და ხან სჩანდა მზის ნათელში
ხან ისევ დაძირული
ყვინთაობდა ტბაში ცელქად.
და ამ ნავით ნაპირისკენ
მოდიოდა უცხო ხალხი,
მოდიოდა უმოკრესი
დილის ქვეყნის სამეფოდან.
და ვაბუნის ქვეყნებიდან
მოაფრენდა ნავი მისანს,
თეთრ კანიანს, ლოცვის ქურუმს
მსლებლებითა და ამალოთ.
კეთილშობილ ჰაადატას
გაეწვდინა მათკენ ხელი,
აქ დახვდერის კეთილ ჩიშნად
ის ზემით იღვა საცხე,
სანამ არყის მცირე ნავი
არ მოადგა კლდოვან ნაპირს,
სანამ შავით შემოსილი
თეთრი სახის უცხო კაცი
არ მოვიდა და სიმშვიდით

გადმოვიდა იმ ნაპირზედ.
ჰაადატამ აღტაცებით
მოახსენა ახალ მოსულთ:
„უცხოელებო, ლამაზია
ეს მზე, როცა თქვენ მოხვედით!
თქვენ მოგვლით ჩვენი ხალხი
და კარები ყველა ღია
ვიგვამებში შესასვლელად
თქვენ მოგვლით გულით ყველას.
„არასოდეს უღსენია
დედამიწას ასეთ შევებით,
არასოდეს უბრწყინავია
მზეს ასეთი აღტაცებით,
არასოდეს ეს ჩვენი ტბა
არ ყოფილა ასე მშვიდი:
თქვენ, მარადუამს აბორგენულს,
მოაშორეთ კლდე და ვიშა.
„არასოდეს ეს თამაშყო
არ ყოფილა ასე ტკბილი,
არასოდეს არ ჰქონიათ
ყანებს ასე კარგი სახე,
როგორც თქვენ დღეს მოგვაჩვენეთ
თქვენი მისვლით ჩვენი შორით!“
მაშინ შავით შემოსილმა
უპასუხა თავ-მდაბლურად
და სიტყვები უთხრა უცხო:
„მშვიდობა შენ, ჰაადატა,
„მშვიდობა შენ, ჰაადატა,
მოვანიჭათ ქრისტემ ყველას
შენდობა და ღვთის წყალობა,
სიხარული დედად ღვთისამ!“
შემდეგ სათნო ჰაადატა
შინ წარუძღვა უცხოელებს,
ბიზონისა და ყარყუმის
ტყავი მისცა დასაჯდომათ.
და მოხუცმა ნოკონისმაც
მორჩილებით წინ დაუდგა
საქმელები ცაცხვის ჯაბით,
წყალი — არყის ხის თასებით
და ჩიბუხები, ზავის მილი,
გასტენა და მათ მიართვა.
მოხუცები სოფლის ყველა,
ერის ყველა მეომრები,
ვაბუნები — ჯალქრები,
და მისნები — ჯოსაკინი,
მედაები — ექიმები
იქ მოვიდნენ შოთთან ყველა.
„რა კარგია“, უთხრა; „ძმებო,
რომ მოხვედით შორით ჩვენთან!“
კარების წინ დასდნენ ჩუმად,
ჩიბუხები ააბოლეს,
და დაუწყეს უფხოელებს
ვიგვამის წინ მათ ლოდინი,
სანამ შავით შემოსილი
ვიგვამიდან არ გავიდა
და სალაშით თავ-მდაბლურათ
კვლავ სიტყვები უთხრა უცხო.
„რა კარგია“, მათ სთქვეს; „ძმებო,
რომ მოხვედით შორით ჩვენთან!“
მაშინ შავით შემოსილმა
მისი მოსვლის სთქვა მიზანი,
იქ შეკრებილ ხალხს უამბო
საარაკო რამ მოთხრობა,
თუ ქალწული მარიაში
და იმისი შვილი ქრისტე,
ჩაგრული მხსნელი იესო ქრისტე,
ვით ცხოვრობდნენ შორეული
ქვეყნების და დროის მხარეს;
ვით შრომობდა ქრისტე-ღმერთი,
მარხულობდა, ლოცულობდა;
და წყუთლმა ურიებმა
ვით შეიპყრეს კაცი წმინდა
და აწამეს, ჯვარზე აცვეს;
როგორ აღსდგა იგი მკვდრეთით
და ამაღლდა შემდეგ ზეცას.
უფროსებმა უპასუხეს:

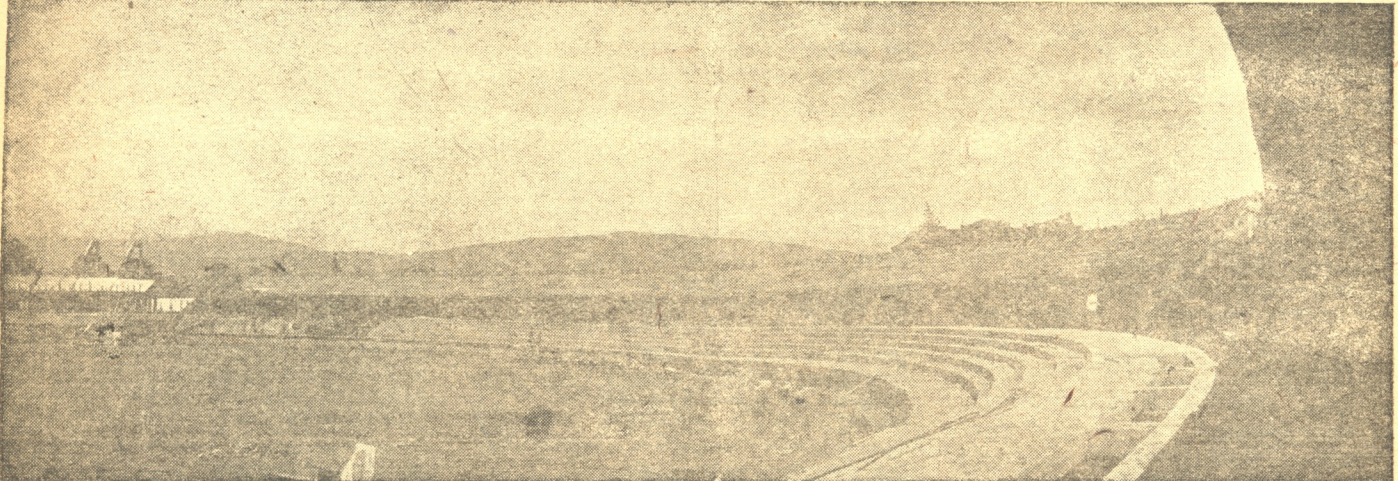
„მოვისმინეთ თქვენი სიტყვა,
მოვისმინეთ თქვენი სიტყვა,
მოვიფიქრებთ ჩვენ მაგ ამბავს.
ოჰ, რა კარგი ჰქმენით, ძმებო;
რომ მოხვედით ჩვენთან შორით!“
შემდეგ აღდგნენ, აიშალნენ
და გასწია ყველამ მართოდ,
ქალებსა და ახალგაზრდებს
უთხრეს უცხოთ ნაამბობი,
ამ ცხოვრების შემოქმედმა
დღეს დილით რომ მოუგზავნა
მათ ვაბუნის ქვეყნებიდან.
შუადღემ რომ მოაწია
და ჰაერი დაამძიმეს
სიჩუმემ და დიდმა ხვატმა—
მთველმარე ხმით აჩურჩულდა
ტყე დასიცხულ ვიგვამს გვერდით,
მთველმარე ხმით უწყყო ცემა
ტალღამ თავის შიშველ ნაპირს.
ყანებში კი განუწყვეტლოვ
ქრიჭინებდა მა-პოკ-კინა.
ჰაადატას დადილი სტუმრებს
ცხელ ვიგვამში დაეძინათ.
ნელა-ნელა დაშვარა მდელის
მოეფინა ღამის ბინდი.
გრილი ღამის ახლო ყოფნამ
მზის სხივები გაამძაფრა
და ისროდა მზე გრძელ ისრებს
უღრანი ტყის შუაგულში
თითქოს სურდა, რომ გაეპო
დაჩრდილოელი მისი მკერდი,
დასცემოდა ყოველ საფარს
და ენახა სიდიდემლო.
ჰაადატას დადილი სტუმრებს
კვლავ ეძინათ ჩუმ ვიგვამში.
ჰაადატა ადგა ფეხზე
და მივიდა ნოკონისთან,
რომ მშვიდობა ეთქვა მისთვის,
და თან ასე წასჩურჩულა:
„მე მივიდვარ, ონოკონის,
მე გზა დიდი მაქვს სავალი,
დასავლეთის მხარეს მივალ
კივადინის მშობელ მხარეს,
სადაც ჩემი ქარი დაჰქრის
მაგრამ სტუმრებს, უცხო სტუმრებს
შენ გიტოვებ მოსავლელად,
რომ არავინ ავლოს რამე,
რომ არავინ უქმნას ავი,
რომ არ ჰქონდეთ გულში შიში,
არ მოაკლდეთ კარგი ბინა
და არასდროს არ მოვიდეთ
ჰაადატას საბუდარში!“
ასე სთქვა და მიატოვა
მშობლიური მან სახლ-კარი
მიაშურა თავის სოფელს,
მეომრებს და ყველა კარგებს
განუმარტა თავის ხვედრი,
უთხრა გამოსათხოვარი:
„მე მივიდვარ, ხალხო ჩემო,
მე გზა დიდი მაქვს სავალი,
ბევრი მთვარე და ზამთარი
დადგება და ისევ წავა,
სანამ კიდევ მოვილოდე
ჩემი ხალხის სანახავად,
ჩემს სტუმრებს კი თქვენ გიტოვებთ.
მოუსმინეთ მათ ბრძნულ სიტყვას,
მოუსმინეთ მათ სიმართლეს.
ამ ცხოვრების შემოქმედმა
მოგვგზავნათ თქვენ ისინი
დილის შორი ქვეყნებიდან!“
წყლის ნაპირზედ იღვა იგი
როცა ისევ მოტრიალდა
და სალამი უთხრა ხელით;
სარკესავით მბრწყინავ წყალში
მან ჩაუშვა თავის ხავი,
მოკენილი ნაპირიდან

მან ჩაუშვა წყალში ნავი
 წასურჩულა: „დასავლეთით!“
 და შორეულ გზას გაუღდა.
 და მზემ უკვე ჩამავლმა
 ღრუბლებს მისცა სისხლის ფერი
 და ზეცას კი ცეცხლი მოსდო
 მინდორივით მოელვარე;
 მიწყნარებულ ტალღებს ზევით
 როგორც გრძელი სისხლის კვალი
 მიდიოდა მზის მდინარე
 და მისდევდა ნელი ცურვით
 ჰადავტას მცირე ნავი.
 მისცურავდა ჰადავტა
 სულ პირდაპირ, დასავლეთით,
 დასავლეთით, სადაც სჩანდა
 ალისფერი მზის დაისი,
 ლამის ბინდი და ღრუბლები,
 მზემ რომ მაინც ვერ გაჰფანტა.

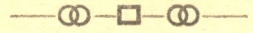
და ხალხი კი ნაპირიდან
 ადევნებდა თვალებს, სანამ
 ჰადავტას მცირე ნავი
 ბრწყინვალე ზღვამ არ დაჰფარა,
 სანამ ნისლმა არ ჩასძირა,
 ვით ახალი მკრთალი მთვარე
 მიმაღული ნელა-ნელა
 მეწამული ფერის ზღვაში.
 და წარმოსთქვა ყველამ ერთად:
 „გზა მშვიდობის, სამუდამოთ!“
 სთქვა: „მშვიდობით, ჰადავტა!“
 და ტყეებიც, მარტოდ მდგარნი,
 შეშრიალდნენ მჭუხარებით
 და აღმონდათ ყველას ოხვრა:
 „ოჰ, მშვიდობით, ჰადავტა!“
 და ტალღებიც ასკდებოდნენ
 ზღვის ნაპირებს მჭუხარებით,
 ოხრავდნენ და იმხვევროდნენ;

„ოჰ, მშვიდობით, ჰადავტა!“
 და შუპ-შუპ-გა, ლიბრი ყანჩა,
 მიყრუებულ ქაობიდან
 სეფდინად გაჰკიოდა:
 „ოჰ, მშვიდობით, ჰადავტა!“
 ასე გაჰქრა ჰადავტა,
 მზის დიდების დასავლეთ,
 შეღამების წითელ ნისლში,
 ის წავიდა მშობელ მხარეს,
 კივადინის მშობელ მხარეს,
 სადაც მისი ქარი დაჰქრის
 ჩრდილო-დასავლეთის ქარი,
 კურობეულთა კუნძულისკენ
 და პონიმას სამეფოში,
 სადაც მხოლოდ უსაზღვრობა
 და არ ყოფნა არის მეფე.
 თარგმნილია ინგლისურით
 — გივი ბაჩმჩილაძის მიერ.

ახალი სტადიონი 15000 კაცის ტევადობით.

ტფილსში მუშაიდა და კ. ცეცკინის ქუჩების კუთხეში სწარმოებს ფიზკულტურის
 ახალი სტადიონის მშენებლობა. სტადიონმა უნდა დაიტოს 15000 მაყურებელი. აქვე
 მოწყობილი იქნება კინო. სასტუმრო. უაზი. ვოლფიტბოლის სათამაშო მოედანი.
 სურათში: ამფითეატრის მოთავებული ნაწილის პანორამა.

ვინ მტაფუტ მკვლელთა სარამებში

(1914—18 წ. წ. ომის 20 წლის თავის გამო)

იმპერიალისტები არასდროს არ
 ლაპარაკობენ, რომ ისინი ომის
 ციკლს ახალი ბაზრების დასაპრო-
 ბათ ანთებენ, ისინი ამჯობინებენ
 გამოსულას „პროგრესის“ და „ჰუმან-
 იტრობის“ დაცვის ნიღაბით. შურ-
 ყუაზიული ისტორიკოსების უმრავ-
 ლესობა ომებს სახელმწიფოთა შო-
 რის ხსნის ქვეყნის ამა თუ იმ მმარ-
 თველის ხასიათით, განწყობილებით,
 „ლირსების“ შელახვის“ ფაქტით და
 სხვ. ასევე ხსნიან ისინი 1914 წლის
 ომის დაწყებასაც, მათის სიტყვით,
 1914 წ. ომი იმიტომ დაიწყო, რომ
 სერბმა გიმნაზიელმა 18 წლის გავ-
 რილა პრინციპმა მოჰკლა ავსტრიის
 ჰერც - გერცოგი ფრანც ფერდი-
 ნანდი და „შეურაცყოფილმა“ ავსტ-
 რიამ ომი გამოუცხადა სერბიას, შემ-
 დევ სერბიას გამოექომაგა რუსეთს,
 რუსეთს — საფრანგეთს, საფრანგ-

ეთს — ინგლისს, ავსტრიას — გერ-
 მანია, რომელმაც დაარღვია ბელგი-
 ის ნეიტრალიტეტი, ბელგიას გამო-
 ექიმომაგა მთელი მსოფლიო — გერ-
 მანიისა და მის მოკავშირეთა გამო-
 კლებით და ასე დაინთო მსოფლიო
 ომის ხანძარი.
 ჩვენ, მარქსისტებმა, კი ვიცით,
 რომ ომი არის სახელმწიფოთა ეკო-
 ნომიური მეტოქეობის, ახალი ბაზ-
 რებისათვის, კომერციული გზებისათ-
 ვის, კოლონიებისათვის ბრძოლის
 შედეგი. და ისეთი ფაქტები, რო-
 გორიც არის „ლირსების“ შელახვა
 და სხვ. წარმოსადგენენ არა მიზეზს,
 არამედ საბაბს, რომელმაც უნდა
 დაჰფაროს ომის მტაცებლური მიზ-
 ნები.
 ავსტრიის ჰერცოგის მოკვ-
 ლაც ასეთი საბაბი იყო 1914—18
 წლის ომისთვის, რომლის ნიადაგი

მოამზადა ინგლის - გერმანიის მე-
 ტოქეობამ და ბრძოლამ მსოფლიო
 პირველობისათვის. ამიტომ ინტე-
 რესმოკლებული არ იქნება მოვაგო-
 ნოთ ჩვენს მკითხველებს **სარაევოს**
 მკვლელობა, მით უფრო, რომ ომის
 შემდეგ გამოქვეყნდა მრავალი ახა-
 ლი ფაქტები, რომლებიც ახალ შუქს
 ჰფენენ ამ მკვლელობას.
 ავსტრიის მონარქის უღელქვემ
 მემინაფი სლაფიანური **ნოსახლეობა-**
 ში, განსაკუთრებით ბოსნია - გერ-
 ცოვოვინის მოსახლეობაში, ძლიერი
 იყო ნაციონალური მოძრაობა და
 ლტოლვა ავსტრიისგან გამოყოფის
 სასარგებლოდ. არსებობდა მთელი
 რიგი ფარული ნაციონალისტური
 ორგანიზაციები, რომლებიც მიზნად
 ისახავდნენ სლავიანთა განთავისუფ-
 ლობას; ავსტრიის უღელისაგან; (ერთ
 ასეთ ორგანიზაციას წარმოადგენდა.

დიდი სერბიის შექმნის იდეით გატაცებული წრების ტერორისტული „შავი ხელი“ საზოგადოება რომელსაც მეთაურობდა პოლკოვნიკი დრაგეტან დიმიტრიევიჩი და რომელსაც მკიდრო კავშირი ჰქონდა რუსეთის იმპერიალისტურ წრებთან. 1903 წ. ერთ ბნელ ღამეს დრაგუტინ დიმიტრიევიჩი თავისი ძმაბიჭვებით შეუვარდა სახლში სერბიის მეფეს — ალექსანდრ ობრენოვიჩს, მოჰკლა ისინი და კარაგეორ გიევიჩები დაევა ტახტზე ამის შემდეგ პოლკოვნიკი დიმიტრიევიჩი შედის მარჯვენა ხელი შეიქნა. ფართე გეგმები ჰქონდა სერბიელ პოლკოვნიკს: ის ოცნებობდა, არც მეტი არც ნაკლები, ყველა ბალკანელ სლავიანთა თავმოყრის შესახებ სერბიის გვირგვინ ქვეშ. ამისათვის მან განიზრახა კარაგეორგიევიჩების ყველა მეტოქეობის—ბულგარეთის, საბერძნეთის მეყუების და მათთან ერთად ავსტრიის ღახტის მემკვიდრის — ფრანც-ფერდინანდის ლიკვიდაცია. უკანასკნელი განსაკუთრებით საშიშით მიანდა „შავი ხელი“-ს საზოგადოებას, როგორც ავტორი გეგმის რომელიც მიზნათ ისახავდა ავსტრიის სლავიანების გათანასწორობას უფლებრივად ავსტრიელებთან და უიგრულებთან ად ავსტრია-უნგრეთსლავიანთა სახელმწიფოს შექმნას. „დიდი სერბიის“ მოტრფიალენი შიშობდნენ, რომ ამ გეგმის განხორციელება ნიადაგს გამოაცლიდა ნაციონალისტურ მოძრაობას ბოსნია-გერცოგოვინაში და ამიტომ პირველ რიგში გადასწყვიტეს ფრანცფერდინანდის მოკვლა.

ეს განზრახვა ჯერ კიდევ 1903 წლიდან მზადდებოდა, მაგრამ „შავი ხელი“ მხოლოდ 1914 წლის ივნისში მესძლო მისი სისრულეში მოყვანა. 28 ივნისს ფრანცფერდინანდი თავისი ცოლით ჩავიდა სარაევოში (ბოსნიის მთავარ ქალაქში) ავსტრიის ჯარების მანევრებზე. თვით ამ დღის დანიშნა მანევრებისათვის სერბიის ნაციონალისტურმა ინტელიგენციამ შეაფასა, როგორც შეურაცყოფა, რადგან 1389 წ. ამ დღეს სერბია სასტიკად დაამარცხა თურქეთმა და 28 ივნისი „გლოვის დღით“ ითვლებოდა.

როცა ეტლი პერცოვერცოტით, მისი ცოლითა და მზლებლებით ქალაქის თვითმართველობას უახლოვდებოდა, მესტამბე გაბრინოვიჩმა ბომბა ისროლა. პერცოვერცოგი გადაარჩა, დაიჭრა მხოლოდ 20 მზლებელი, ფრანც ფერდინანდი მივიდა ქალაქის თვითმართველობაში, მიიღო იქ „პურმარილი“ და როცა უკან ბრუნდებოდა მის კარეტას დახვდა 18 წლის ბოსნიელი გიმნაზისტ გავრილა პრინციპი და ორი ტყვიით მოჰკლა ერცვერცოგი და მისი ცო-

ლი: ერთად მონაწილეობას იღებდა ავსტრიის ოფიციალური წარმომადგენელი ვერ დაამტკიცა ხელტრადის მთავრობის უშუალო მონაწილეობა მკვლელობის ორგანიზაციაში, მაგრამ მიუხედავად ამისა, სერბიას დაეკისრა პასუხისმგებლობა—ამ ტერიტორიაზე მოხდა.

— „ახლა ან არასოდეს!“—წამოიძახა ვილჰელმ მეორემ, როცა სარაევოს მკვლელობის ამბავი მიიღო. უკეთესი საბაბის შოვნა ომისათვის შეუძლებელი იყო. გერმანელმა იმპერიალისტებმა იცოდნენ, თუ რას მოასწავებდა ავსტრია—სერბიის ომი. მათ იცოდნენ, რომ საშხედრო კავშირების სისტემა, რომელსაც საფუძველი ჩაეყარა გენის კონგრესის შემდეგ, აუცილებელია განდიდა რუსეთის, საფრანგეთის, ინგლისის, იტალიისა, გერმანიის და სხვ. სახელმწიფოთა ჩარევას ომში.

ამიტომ გერმანიის მთავრობა ყოველმხრივ ექვემდებარდა ავსტრიას, რომ უკანასკნელს „სანიმუშოთ დაესაჯა“ „ვერაენე სერბები“. ბერლინში შიშობდნენ, რომ ვაი თუ სერბიამ მიიღოს ავსტრიის ულტიმატუმის პირობები ად ომის საფრთხე განვლო-

სო. როცა გერმანიის ელჩმა ბერლინს შეატყობინა, რომ ის ყოველი მოხერხებული შემთხვევით სარაევოებს ვააფრთხილეს, ავსტრია მუუფიქრებელ ნაბიჯებსისაკმაყოფილმა ამ მოხუენებაზე უაწყობა შეუძდა დაავალა მას ეს? სისულელეია!

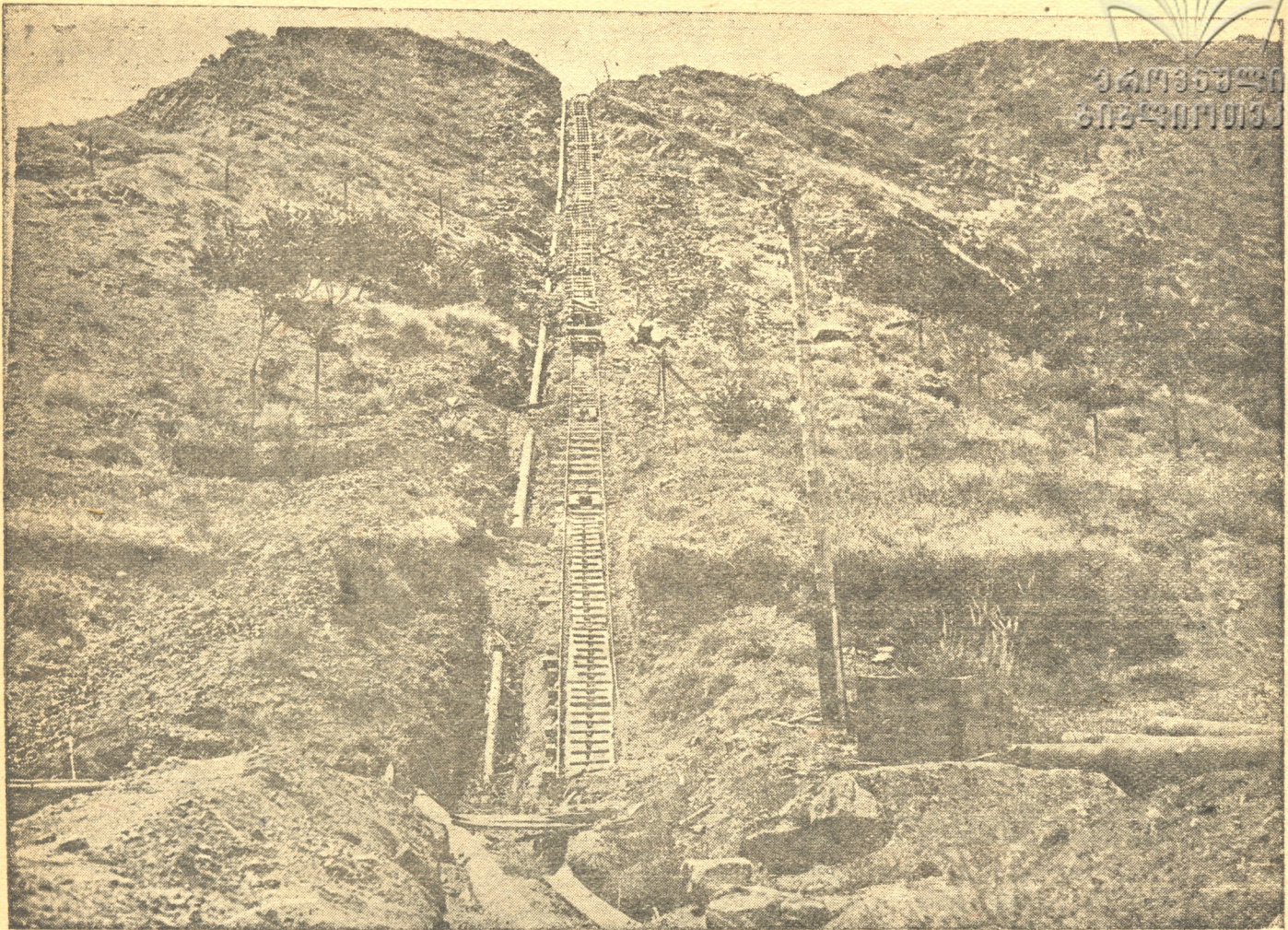
ასევე, როგორც დიდი ხნის განმავლობაში მომზადებული სიგნალი იქნა შეფასებული სარაევოში მომხდარი მკვლელობა ავსტრიაშიც: ახლა მანც კი მოგვეცა საშვალობა ანგარიშები გაეასწოროთ სერბიასთან—ასეთი იყო წენის გამოხმაურება სარაევოს ამბებზე.

ასევე შეაფასეს ეს ამბავი პეტერბურგის იმპერიალისტურ წრებში, პარიზშიც და ლონდონშიც რომლებიც ათეული წლების განმავლობაში ამზადებდნენ ამ ომს და იირავითა—რი „თეთრი“ და „ყვითელი“ წიგნების, პუანკარესა და სხვა შემუარისტების ფარისევლური ფრანგები იმის შესახებ, რომ სწორეთ „მის“ სკუმას არ უნდოდა ომი, ვერ დაფარავს იმ ფაქტს, რომ გავრილა პრინციპის საშვალებით იმპერიალისტების კოლექტიურმა ხელმა დაუმიზნა რევოლუერი ომის დენთით სავსე კასრას.

ჩვენის მკვლის ქალიშვილები

ტაშენტის პედაგოგიურ ტენიკუმის დამკვერელი მოწაფე ქალი, პიონერ ჯგუფის ხელმძღვანელი ზუხრა სალიკოვა.

უხლოეს ხანში ფუნიაულიორს ეძეგა წალი.
დაწეებულია ფუნიაულიორზე წყლისახეყვანი საშუშაოები. სურათზე უმაღ-
ლები დაწოლის მაგისტრალი.

ცნობები კ. მარქსის შესახებ 70-80 წლების ქართულ საზოგადოებაში

(მოკლე ბიბლიოგრაფიული მიმოხილვა)

ნ. ხუნდაძე

სოც. დემოკრატიული ორგანიზაციების ჩამოყალიბებამდე და მარქსისტული აზროვნების განვითარებამდე კარლ მარქსისა და მისი თანამებრძოლის ფრიდრიხ ენგელსის შესახებ ცნობები ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში იშვიათად თავსდება. 90-იან წლებში დასაწყისიდან, როდესაც საქართველოში ა. წ. მესამე დასი ჩამოყალიბდა და გახშირდა კამათი მესამე დასელებისა და ქართულ ნაროდნიკებს შორის, ცნობის მოთაყვება და თვით კ. მარქსის დასახელება მწირობაში უფრო გახშირდა. მანამდე კ. მარქს კანტი-კუნტათ ასახელებდენ ჩვენში. პირველად როგორც ცნობებიდან ირკვევა, მარქსის სახელი გაიგო ჩვენმა ინტელიგენციამ

60-იანი წლების მიწურულეზა და 70-იანი წლების დასაწყისში, განსაკუთრებით ინტერნაციონალის საქმიანობასთან, დაკავშირებით, საფრანგეთ-პრუსიის ომისა და პარიზის კომუნის ვითარების შესწავლით. აღსანიშნავია, რომ 70-იან წლების დასაწყისში საზღვარგარეთ (შვეიცარიაში, საფრანგეთში და სხვა) 15-მდე ახალგაზრდა ქართველი სწავლობდა. მათგან რამოდენიმე (დ. მიქელაძე, შ. ჯაფარიძე, ივ. მესხი და სხვა) ხშირად გზავნიდენ ციროსპოდენციებს ქართულ გაზეთში („დროშა“) ევროპის ცხოვრების შესახებ. ინტერაციონალის, ომის, პარიზის კომუნის და სხვათა შესახებ). (ვხადია ისინი ეცნობოდენ კ. მარქსის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას.

ქართულ გაზეთში მოთაყვებული წერილები ინტერნაციონალის შესახებ (ი. ა. „დროშა“ № 23, 1871 წ. № 7, 47, 1872 წ.) ნათლად ამბობს, რომ ავტორებმა იცოდნენ თუ ვინ იყო ინტერნაციონალის თავმჯდომარე, თუმცა მას პირადად არ ასახელებდენ. ქვემოთ მოყვანილი ბიბლიოგრაფიული ცნობები, რასაცვირეულია, სრული არ არის; მთავრად იგი მთინც გვაძლევს დაახლოვებით სურათს თუ როგორ ვრცელდებოდა ცნობები მარქსის შესახებ ქართულ მწირობაში გარკვეულ ისტორიულ პერიოდის განმავლობაში (1870-80 წლებში).
1. ჩვენ მიერ შეკრებილი ცნობით, პირველად კ. მარქსი დასახელებულია

1871 წ. „დროებაში“ 15 აპრილის ნომერში გაზეთის ერთ ერთ მნიშვნელოვან გვერდებზე:

„ამჟამინდელ, რომ ეხლანდელი პარიზის რევოლუციის პლანები ლონდონში დაუწყებია მარქს, ასისა, მენტიენის და ლარნოტს, ყველა ესენი არიან სხვა და სხვა ქვეყნების წარმომადგენელი წევრები ლონდონის სალხიაა შორის მუშების ლიგისა“ (იხ. „დროება“ № 15, 1871 წ.)

2. **დ. მიქელაძე** (ცნობილი მღვდელის ფეხდონი): „საფრანგეთი“ (პარიზი) 29 — იანვარი, 1873 წ. „დროება“ № 6, 1873 წ.

წერილის ერთი ნაწილი ეხება მუშათა აუტანელ მდგომარეობას ევროპაში: მოყვანილია კ. მარქსის ციტატები ბავშთა საშინელი შრომის შესახებ კაპიტალისტურ ქვეყნებში, დასახილბულია თვით მარქსიც.

3. **ნ. ნიკოლაძე** — „ბაკუნინი“ ტიფლისკი ვესტიჟი № 143. 1876.

წერილი დაწერილია ცნობილი ანარქისტის მ. ბაკუნინის გარდაცვალების გამო. ავტორი ფელეტონში ასახელებს მარქს და ადარებს ბაკუნინს. აყენებს მარქს მალა და რუს პოლიტიკა მართებულად მიაჩნია ბაკუნინს წინააღმდეგ. ნ. ნიკოლაძე პირადათ იცნობდა, ბაკუნინს შვეიცარიაში ყოფნის დროს. კ. მარქსის შესახებ მან პირადათ ჩე გადმოცა: მისი საზღვარგარეთ ყოფნის პერიოდში (1864—69) მან მიიღო წინადადება კ. მარქსისაგან მიეღო თავის თავზე ინტერნაციონალის წარმომადგენლის მოვალეობისა ა-კავკასიაში. ამ წინადადებაზე სხვა და სხვა მიზეზების გამო ნიკოლაძეს უარი უთქვამს „კაპიტალს იგი პირველად გაცნობია რუსული თარგმანის კორექტურაში 1869 წ. ჩემს შენიშვნაზე განმეორებითა და საზგასმით აღნიშნა — ბეჭედა და ბეგრად აღრე დაიწყო და მხოლოდ მოგვიანებით 1872 წელს გამოვიდა. პირველად გაეგება ფასტირებისა, როდესაც ფრანგულ თარგმანში გაეცნო ხელმეორედ „კაპიტალს“, იგი დარწმუნებულია, რომ მარქსის აზრები საქართველოსთვის ვერ გამოდგებოდა.

4. **მაიაშვილი** (გ. ზდანოვიჩი): წერილი ჩვენ საზოგადოებრივ მოღვაწეთა მიმართ. „ივერია“ № 7-8, 8, 1882 წ.

წერილის ავტორი ცნობილი ნაროდნიკი ია ზემლენკოლეცია. თვით წერილი დაწერილია და გამოგზავნილი ციმბირიდან. კ. მარქს ავტორი ვერ ასახელებს, მაგრამ მის შესახებ იგი სწერს: „აი როგორ გამოსთქვამს თავის მტვერულელებს, ამ საგანზე ერთი უდიდესი და უღრმესად შეგნებულთა კაცი (იგულისხმება კ. მარქსი ს.ს.) ჩვენი დროის ამ საუკუნეებისა. კაცი ისეთი, სრულიადმა და მტკიცე შეცნობიერებულმა წარმოდგენამ მსოფლიოზე ჰქნა დიდი ძლევა.“ (ივე-

რია“ № 7-8). ამის შემოთავაზებას მთლიანად მოყვას მარქსის „პოლიტიკურ ეკონომიის კრიტიკიდან“ (ცნობილი შესავალი (გვ. 152-55).

5. **ბოსლეველი** (მჭედლიძე): „კრიტიკული მიმოხილვა“ — „შრომა“ № 48, № 1-3, 1883 წ.

ავტორი ეკარსთება გ. მაიაშვილს აღნიშნავს პოლიტიკური ბრძოლის უდიდეს მნიშვნელობას. წირილი პირდაპირ დასახილბულია ცენტრის მიერ. ავტორს ეტყობა მარქსიზმის ერთგვარი გავლენა. მარქს ბევრს ერიდოდას ასახელებს. იგი სწერს: „ამას მოწმობენ ევროპის სხვა და სხვა ხალხის მოძიერებანი და ამ მოძიერებათა უკეთესი წარმომადგენელი. კარლ მარქსი თავის 1847 წლის მანიფესტში სხვათა შორის, ამბობს, რომ მუშა ხალხმა უსათუოდ უნდა მოიპოვოს პოლიტიკური უფლებანი, რომ კაპიტალისტების უდიდესი შემოსვლის“ (შემდეგ კინზორის მიერ არის ამოღებული ს. ნ.).

შესტლიძე 1885 — წ. მოკლეს სამღვდლოების ინტრიგის ნიადაგზე ქუთაისში.

6. **ბოსლევლის** — ფელიტონი „შრომა“ № 5, 1883 წ.

ბოსლევლის წინააღმდეგ წერილი მოათავსა სტ. ჭრელიაშვილმა „დროებაში“ № 16, 1883 წ. (მაიაშვილის დასაცავად. ბოსლევლის მას უბასუბებს: იგი სწერს „ჩვენ გვჭონდა მოყვანილი ამის შესახებ მარქსის, ლასალის და პოლიტიკო-ეკონომიის მილის აზრი მაგრამ თუ ამან საზოგადოების ყურამდე ვერ მიაღწია, ჩვენი დანაშაული არ არის“. ე. ი. მარქსის და სხვათა ციტატები არ გაუშვია ცენსურას.

7. **სტ. ჭრელიაშვილის** (სტ. ჭრელიაშვი-

ლი): საბასუბო ფელიტონი: „დრომა“ № 32, 1883 წ.

ცნობილი ნაროდნიკ ჭრელიაშვილი მთორედ უბასუბებს ბოსლევლის და სწერს: „ვერ გაგვიგია ასეთი სურათი ლო განმეორება, მსხვერპლად სწავლითა ლეველი თავის გარჩევანში პატივსაცემს მარქსისა და ლასალის ეკონომიურ აზრებს, მაშინ ფიხტე რალა შეუაშა, რომელი სიტყვის მასალა“.

8. **ხიზანოვის** წერილი — „იმედი“ № 9, 1883 — წ. ეკამათება ბოსლეველს და იცავს მაიაშვილს.

9. **ია-ძე** (ზ. ჭიჭინაძე): „მუშა ხალხი საქართველოში“ „იმედი“ № 2, 1883 წ.

ასახელებს მარქს. იგი სწერს: „ამას არამც თუ მარტო შეხერი, არამედ თვით კარლ მარქსი, ფერდინანდ ლასალი. პრუდონი და ფლოროსკიც კი ამტკიცებენ მეც ეს მამღვინებს ხმის ამოდების შესახებ მუშა ხალხისა საქართველოში“.

10. **ი. ჭავჭავაძე**: „შინაური მიმოხილვა“ — „ივერია“ № 12, 1882 წ. ან ტ. 6 გვ. 276-308.

მარქს არ ასახელებს „გამოჩენილ მეცნიერს“ უწოდებს. მოყავს მარქსიდან ციტატა. იყენებს კაპიტალისტური წარმოების განვითარების საწინააღმდეგოთ საქართველოში.

11. **ანტონ ფურცლაძე**: თხუზულებანი „წიგნი მთორე“ წერილი: „ბანკები და მათი მნიშვნელობა“.

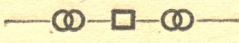
ამ წერილში ავტორი ქვემოთ იხსენიებს მარქს (იხ. გვ. 15-16, 18, 24, 38-39, 44). ფურცლაძე უფრო ადრეც იცნობდა მარქსის ნაწერებს. მისი ზოგიერთი წერილი მარქსის თავისებური გავლენით არის, დაწერილი 1873-75 წლის „გუთნის დედა“

ამ უახლოეს ხანს დასრულდა ამიერ-კავკ. რკინის გზის სახელოვანი ადამიანთა შეკრება. სურათზე: შეკრების მონაწილეთა კრების მომენტი.

ახს. კალინინი აპარებს წითელი ზაკსკვლავის ორდენს ახს. ბოგროვს, ჩალუსკინის მონაწილეს

ში“. იგი ალბად მას შემდეგ გაეცნო მარქს, როდესაც 1872 წ. გამოვიდა „კაპიტალი“ რუსულად. 1871 წ.) წერილში „ჩვენი სალტოლველო“ რომელშიაც იგი იხილავს ბაბიოფის, სენ-სიმონის, ფურიეს, ოგენის, ლასალის და სხვათა თეორიებს, ერთი სიტყვაშიც არ იხსენებს მარქს. ცხადია, იგი 1871 წ. ჯერ კიდევ არ იცნობდა მარქსიზმს.

12. ნ. ნიკოლაძე — „ლიუბლანის და გამბეტა“ „ოტერ. ზაპისკი 1833 წ. № 1.

მარქს უწუდებს სახელმწიფოებრივი სოციალიზმის იდეოლოგიას.

13. (ზ. ჭიჭინაძე): „ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა. კ. მარქსის „კაპიტალი“-ს მეორე ტომი“ „თეატრი“ 1885წ. გამოვიდა რუსულად „კაპიტალის“ მეორე ტომი. ჭიჭინაძის ის დამსახურება მიუძღვნის, რომ იგი როგორც ბუკინისტი ფართოდ აცოცხლებდა მარქსის ნაწერებს საქართველოში. მის ბიბლიოთეკაში მოიპოვეხდა დიდძალი არაოცხარული და კოციალისტური წიგნი. ბიბლიოგრაფიაში იგი სწერს: „მრავალს ჩვენს ქაწვილ კაცებს წაქიხული თუ არა, კაგონილი მაინც ექნებათ გამოჩენილის და დიდათ მკოდნე პოლიტ-ეკო-

ნომიური მწერლის, ძლიერი კრიტიკოსის კარლ მარქსის სახელით, აწინდელ კაცობრიობის ეკონომიურმა მეცნიერებამ და კრიტიკამ ისეთი წერტილამდის მიაღწია მარქსის მეცხებით, რომლის შესავსი და შესადარებლად ჯერ დიდი ხანი გავა, რომ გაოვიდეს ვინმე“.

14. ნ. ხელატოვი: „პასუხის პასუხი“ „ივერია“ №17, 1887 წ. ავტორი, ნაროდნიკია, ეკამათება ი. ჭაგვაძეს და ასახელებს კ. მარქსა და მის „კაპიტალს“.

15. ნ. გ-ლი (ი. ჯაბადარი): „ფიქრები და შენიშვნები გარეთ ყოფილისა“ „ივერია“ № 100, 111, 1885 წ.

ავტორი ცნობილი ნაროდნიკია. დიდი ხნით გავხანცილი იყო კატორღაში და გადასახლებული ციხეში. დაგვიანებით ეკამათება გ. მაიაშვილს დასახელებულ წერილის შესახებ (იხ. №) ავტორი მარქს არ ასახელებს, მაგრამ წერის დროს იგი ყაის მხედველობაში იგი სწერს: „ის აზრი, რომელსაც ბ-ნი მსიაშვილ მთელს თავის წერილში თავს დასტრიალებს და ამ აზრის შემმარტებას გვიმტკიცებს, ეს აზრი, ჩემო მკითხველო, ეკუთვნის წარჩინებულს საქვეყნო მეცნიერს, რომელმაც თავისი დიდათ

შესანიშნავი სამეურნეო თხუხულებით ერთი კარგი ზორბა ზუმბარა, მარჯვით ესროლა მთელს ქვეყნის მოქალაქეობის გაქვავებულ გულს და, თუმცა ნათლად დაგვანახა ის საზარელი სამწუხარო მდგომარეობა რომელიც ევროპის მდებო ხალხის ცხოვრება, მაგრამ სასოიოწოთ ისე დაგვიმტკიცა, რომ თვით კაპიტალისტურის წარმოებით მოქალაქეობის საფლავი ეთხრება და აღრე თუ მალე გლოვის ზარიც უიჭვილად დაერეკება. ამ შესანიშნად სამეცნიერო შრომის აზრი ის გახლავთ, რომ ყოველი ერის უფლებას, იმის პოლიტიკურ, სასულიერო და საზნეობო წის და წყობილებას საფუძვლად და დასაშვებად აქვს ქონებრივი ცხოვრების წესი და წარმოება... რასაკვირველია, ჩვენ ჩვენის მხრით მთლად ვეთანხმებით ამ ფილოსოფიურ აზრს, მაგრამ... საქმე ის არის, რომ იმას არა აქვს ცხოვრებაში ის პრაქტიკული მნიშვნელობა, რომელსაც ბ-ნი მაიაშვილი მიაწერს...“ („ივერია“ № 111,

16. გ. მაიაშვილი — „პოლემიკური წერილები“ „ნოვოე ობოზრენიე — ავტორი ეკამათება იცნობ ავტორს თავისუფალ გაჭრობის შესახებ და მოყავს მარქსის ციტატები.

თვითფრინავით მთა-თუშეთში

ა. კოკილაშვილი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

საღამოს ცხრა საათზე მფრინავი აშხ. მელნიკოვი მოვიდა ჩემთან მის სახეზე სიხარულია აღბეჭდილი. მხარზე ხელის დაკვრით მეუბნება: ხვალ დილით 4-საათზე უნდა ადგე, არ დაიზარო.

მე გავოცდი: დილით ადგა, ისიც 4-საათზე რათა, რისთვის, რაიკომის მდივნის აშხ. კარსანიძის დავალებით მთათუშეთში უნდა გავფრინდეთ, დავემვით ომალოში, შევისწავლოთ აეროდრომის მოწყობის საკითხი — მეურნეობა სხვადასხვა ბორისა.

ძალიან გამიხარდა. — მთვითმფრინავით მთა-თუშეთში ეს მიუწვდომელი ოცნების და დიდი ხნის ნანახ ტერია. მამ ესტავე უნდა მოვემზადო დილისათვის, რაც საჭიროა თავით დავიწყო, რომ არაფერი დამავიწყდეს.

მთათუშეთში ვიყავი გასულ წელს. ჯერ კიდევ არ დამეიწყებია ის სიძნელებები და სახიფათო მდგომარეობა, რომელიც მაშინ განვიცადეთ მგზავრობის დროს მთელი სამი დღის განმავლობაში. მთათუშეთი თელავიდან დაშორებულია 80-კილომეტრით და მდებარეობს კავკასიონის მთების შუა-გულში. მის იქით უკვე საბჭოთა ჩეჩნეთის ავტონომიური ოლქის სოფლებია. თელავიდან მთათუშეთში მისასვლელად საჭიროა სამი დღე. დაწყებული საიდანაც იწყება გზა, მთათუშეთამდის სულ საცალფეხო ბილიკებია. ამ ბილიკებზე გავლა შეუძლიათ მხოლოდ ადამიანებს და მთის ნაჩვევ ცხენებს. გზები მეტად სახიფათოა, რადგან მეტ წილად პირდაპირ კლდეებზე გაყვანილი და თანაც, ტინიანი ნიადაგით (ჩიიანი), რომელსაც ზოგიერთ ადგილას ჩასასვლელ ასავლელი სიმაღლე აჩქარებულადან ორ მეტრომდე გზაში ყოველსაათს მოსალოდნელია ამინდის ცვალებადობა. შეიძლება მზე იყოს, მაგრამ უცბად წამოვა წვიმა, სეტყვა და თოვლი ძრიელ გრივალთან ერთად, რომელსაც შეუძლიან მგზავრების სიცოცხლე სახიფათო მდგომარეობაში ჩააყენოს. მთათუშეთში 37 — საზამთრო სოფელია, რომელშიაც 500 — კომლამდე მცხოვრები რჩება ზამთრობით.

ეს კუთხე მთელი ცხრა თვის განმავლობაში მოწყვეტილია რაიონის ცენტრს, არც წერილობითი და არც ცოცხალი კავშირის საშუალება არ არსებობს. მთელი ზამთრის მარაგი (ფაჩილი, ფართალი, ნავთი, მარილი და სხვა პროდუქტები) ზაფხულის პერიოდში უნდა იქნეს წაღებული ცხენებით, რადგან ზამთრის პერიოდ

ში თოვლის ზეგავების ჩამოწოლის გამო გზები იკეტება. ცხენებით ტვირთის ზიდვაც სახიფათოა, რადგან 5 — მეტარვე ცხენიდან ერთი ყოველთვის ზიანდება კოლის გვირგებზე გავლის დროს (დაცურება და გადავარდნა კლდეში, ტვირთის გადასაბმელების დაწყება და სხვა.)

აი სწორედ ამიტომ გულის მინდობა მთათუშეთში წასვლა, რომ თვითმფრინავისათვის მოგიწყოს აეროდრომი რის შემდეგ გაიხსნებოდა საპირი გზა თელავ-მთათუშეთი.

უყურებ მთათუშეთის ქარტას და ვმინჯავ მთების სიმაღლეს, რომელი უფრო დაბალია, რომ გაფრენის დროს მიმართულება იქით ავიღო. ყველაზე დაბალი აღმოჩნდა კეპანის მთა, რომლის სიმაღლე ქარტაზე ნაჩვენებია — 3500-მეტრი. არის ამაზე უფრო დაბალი მთა ყადორის გადასწვრივ, მაგრამ იქიდან შორია, თანაც უცნობი რაიონები.

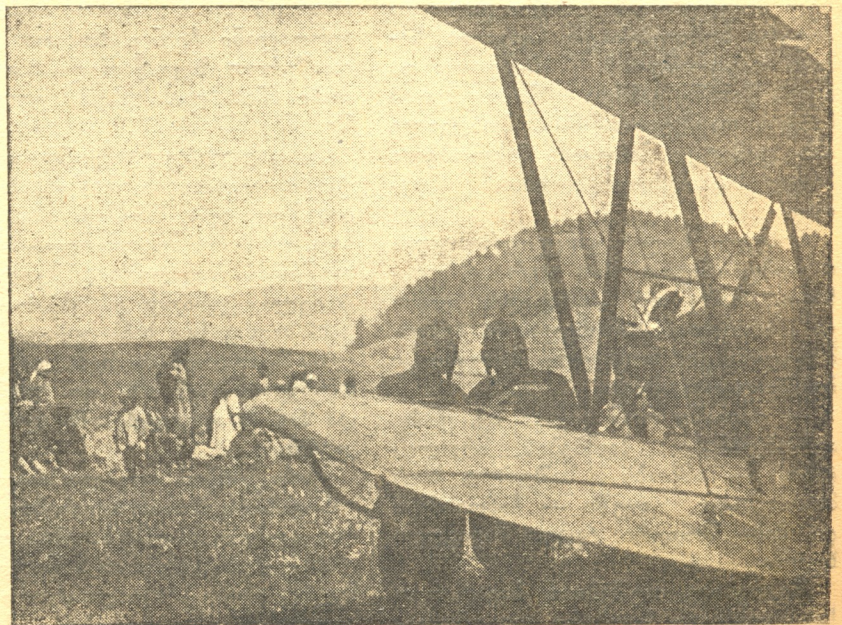
საათმა ხუთი დარეკა. წვიმასაც გადაუღია. მაგრამ ცაზედ ღრუბლები ისეა ჩამოწოლილი ტლანქად, რომ მთის მწვერვალებიც არა ჩანს.

მიუხედავად ასეთი უამინდობისა, მე მაინც წავედი აშხ. მელნიკოვთან. მას ეძინა რადგან უამინდობის შესახებ აღრევე გაეგო. გავაღვიძე გამოვიდა ბალკონზედ შეხედა ცას და ხელის ჩაქნევით მომმართა: — დასავლეთით და აღმოსავლეთით მზის შუქი ჩანს, ჩვენ ღრუბლებს თავზედ მოვექცევით, მაშინ მთაც გამოჩნდება.

სრულ წააათზე აეროდრომზე ვართ. თვითმფრინავი მზათაა, მხოლოდ ნატორს ესაჭიროება შემოწმება. მქსანიკი ამოწმებს მატორს, პროპელერის ამუშავებით შიხჯავს მფრინავის კაბინაში მოთავსებულ აპარეტორას და სიჩქარის მაჩვენებელს. ყველაფერი ტივზეა, თვითმფრინავი სტარტზედ, სდვას ღრუბლები უფრო და უფრო ჩამოწვა, გადავწყვიტეთ, რომ მოგვეცადა კიდევ ერთი საათი.

სრულ 7 საათსა და 20 - წუთზე მოვწყვით დედამიწას. სიმაღლი ასაღებთ საჭიროა 15 — წუთი, ამიტომ აშხ. მელნიკოვი ადგილზედ იდებს სიმაღლეს შემდეგ თელავზე აკეთებს ორ წრეს და მიდის პირდაპირ მთათუშეთის მიმართულებით ჩამოწოლილ ღრუბლებს თავზედ მოვექცევით, გზის სხივები გვცემს სახეზედ. დედამიწა არა სჩანს.

თვითმფრინავისათვის ყველაზედ საპასუხისმგებლო გზა ყოფილა მთიან ადგილებში ფრენა. ამიტომ ოსტატობით და დაქმული სიფრთხილით მიყავდა თვითმფრინავი ჩვე გავიარეთ თორღვას აბანო, გადავლახეთ კეპანის ახლად ნაშენები გზა და ნოვექციით შუაგულ მთებში აქედან სივრცეში გახედვა უდიდეს გამბედაობას მატებს ადამიანს. ჩრდილოეთს მხარეს მოსჩანს კლდეებზედ დგორებზედ გაფანტული მთათუშეთის სოფლები სამხრეთით კი ხედავთ მთელ კახეთს თავის ალაზანი

მფრინავი მელნიკოვი და ა. კოკილაშვილი მთა-თუშეთში გაფრენის წინ.

ველით, გომბორის მთის კალთებზე გაშენებულ თელავს და მის გასწვრივ მდებარე ბარაქიან სოფლებს გურჯაანამდეც კი.

ფრენის იმაღლე 4000 — მეტრია, დაბლა ვიხედები, ვარჩევ მთის სოფლებს: აგერ ხისო კეპანის გზით პირველი სოფელი, ჟველურთა, ხახაბო, ცოკალთო, ქუმელაურთა. გამოჩნდა დიკო და შენაქოც, ვერ ეხედავ ომალოს, მათათუშეთის ცენტრს და ადგილს, სადაც ჩვენ უნდა ჩამო-

ზედ სოციალისტური მშენებლობის სამსახურში და კერძოდ კი უგზო და მიუვალ ადგილებთან დაკავშირებაში, გავაცანით — რომ შეიძლება ამ თვითმფრინავით გადმოვიტანოთ კოლმეურთაფისათვის ფართალი, მარილი, სპიჩკა, და ნავთი — ყველას გაუყვირდა თანაც სინარულის ღიმილი აღებეჭდათ სახეზედ.

თუ კი აგრე იქნება, მაშინ ჩვენ რად გვინდა თელაველების აეროპლანი, როგორც იმათ შეკრფის

ჩვენი ქვეყნის საყვარელი ბელადის ამხ. სტალინის ლოზუნგი გადავაქციეთ კოლმეურნეობები ბოლშევიკურად და მის წევრი ამხ. შენგელია თავისი პატიო ხანი შრომით დაადგა შეძლებული ცხოვრების გზაზე. მას მიეცა უპატივით: დამყრელი კოლმეურნე ამხ. შინგელია — მისი ძველი ქოხი და ახალი ოლა-სახლი, სადაც ამჟამად ცხოვრობს.

ვფრინდეთ. ომალოდან, ისე მახლობელ სოფლებიდან, დაიძრა დიდი და პატარა ბოსლებსაკენ (ადგილი, სადაც დაჭვრინდით). 10-წუთი და ჩვენა წინაშე გაჩნდა მათათუშეთის საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ამხ. დიმიტრი ჭაბუკიძე მახლობელი სოფლების მცხოვრებლებთან ერთად.

მოსული ხალხი განცვიფრებულია თვითმფრინავით. მათ ჯერ არ უნახავთ არამც თუ „ფოლადის არწივი“, არამედ მატარებელი ოა ავტომობილიც კი, ზოგიერთი მათგანი კი ბარშიაც არა ყოფილა.

— ვაინაში რომ ვიყავი იქ, ვნახე აეროპლანები ბომბების სროლის დროს — ამბობს „საშუალო ხნის მხარბეჭიანი თუში — ჩამოვარდა და მისი შოფერი ტყვეთ ჩავიგდეთ ხელოში.

შეკრებილ თუშებთან ჩავატარეთ სახელდახელო საუბარი თვითმფრინავის მნიშვნელობაზედ, მის როლ-

ფული შეიძინეს საკურათ, ჩვენც მოგვცენ ნება, გამოვიღებთ ერთი აეროპლანი ჩვენც, ხოლოთ უნდა დააწეროთ ზედ „წითელი თუშეთი“ ბოხი ხმით ლაპარაკობს ერთი თუში.

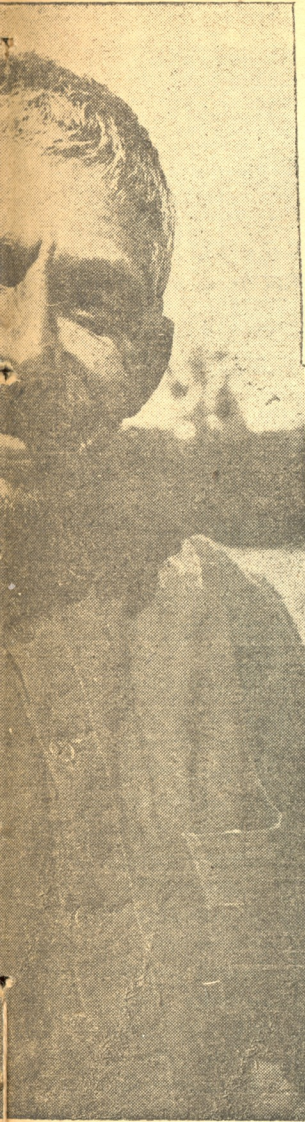
მე დავალბებული მქონდა არა მარტო აეროდრომის მოწყობის საკითხის შესწავლა, არამედ იმის გაცნობაც, თუ რა მდგომარეობაშია მათათუშეთის იალალებზედ მყოფი საჭინელი, კერძოდ კი ცხვარი. ამ საკითხზედ კარგა ხანს ვესაუბრე ომალოს მცხოვრებ თუშებს და საბჭოს თავმჯდომარეს ამხ. ალ. უთმელიძეს და მის მოადგილეს ამხ. დიმ. ჭაბუკიძეს.

სას. საბჭოს ადგილობრივი აქტივის დახმარებით მცხოვრებთა შორის ადრევე დაუშუშავებია ამხ. სტალინის მოხსენების ის ნაწილი, რომელიც ენება სოციალისტური მეცხოველეობის განვითარებას. მოხსენების დამუშავების შემდეგ დათვა-

ლიერებული აქვთ 14 ბინა, აქედან სამი კოლმეურნეობის (ზემო ალენის ქვ. ალენის და ლაფანყურის). მწყემსები საკოლმეურნეო დოვლათის დაცვას განსაკუთრებული მზრუნველობით ეცილებიან. ბარიდან მათში ასვლის პერიოდში არ ყოფილა არც ერთი ცხვრის დაკარგვა, გარდა ზოგიერთის დაკოჭლებისა.

ქვ. ალენის კოლმეურნეობას ცხვარი უყენია ველკეთილში (დაღესტნის მიდამოებში). მათი ბინა კულტურულათაა მოწყობილი. გამოყოფილი ყავთა სპეციალური პირები, რომლებიც სისტემატიურად ამოწმებენ წველვის ხარისხს. ცხვრის მოვლა დაცვას და მიღებულ პროდუქტებს (მატყლი, ყველი) თავის დროზედ გაგზავნოს ბარისაკენ. მწყემსებ შორის ფართოდაა გამოყენებული სოც. შეჯიბრი და დამკვერელობა, რომელსაც სისტემატიურად ამოწმებს ბინის სარქალი.

სას. საბჭო ეხმარება კოლმეურნე-

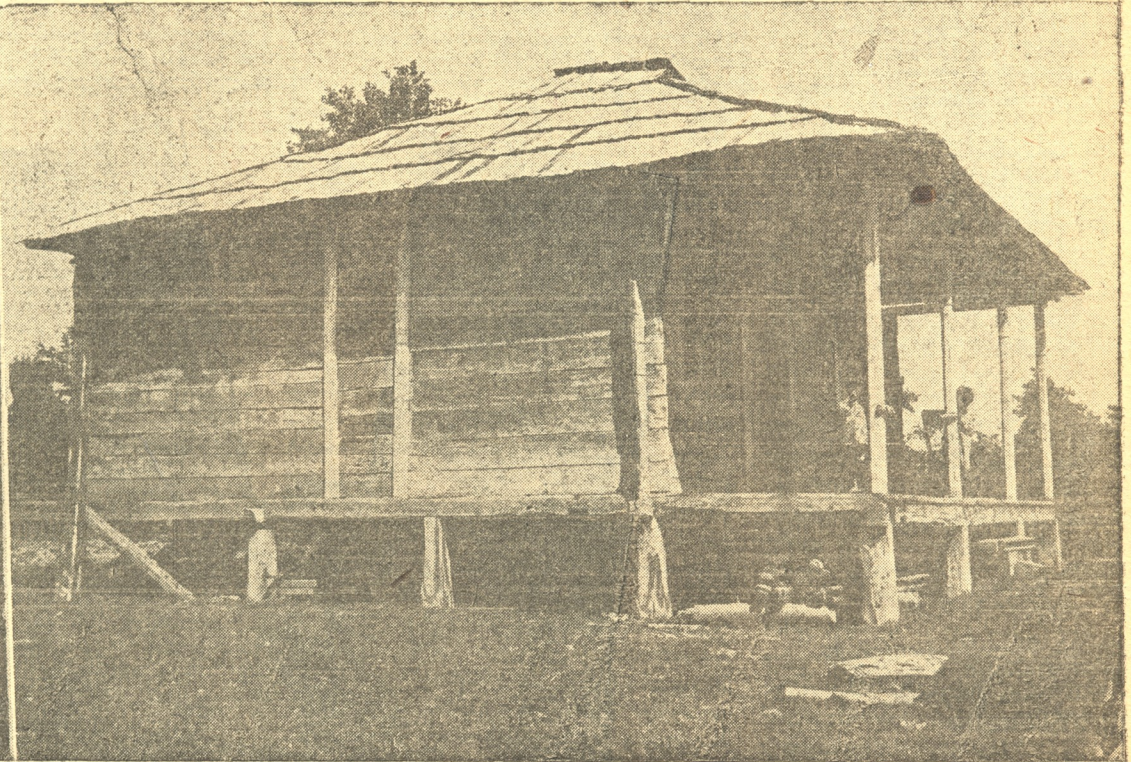

სია. საბჭოს გადაწყვეტილი აქვს ამ გზების შეკეთება.

ნოათის ხეობის ბინებში, სადაც (ქვარი უყენიათ ალოისი ვემაგურიძეს, საბა მაშინურიძეს, გიორგი კარდლიძეს, ერასტე მ-1 აბორიძეს, გიორგი ოჩანაძეს და სხვებს, ბინები არა აქვთ კულტურულად მოწყობილი: ქვარის სადგომი ბაკები უსუფთაოა, რადგან ყოველდღიურად არ არის გაშლილი კულტურული მუშაობა, არც ყურნალი, არც გაზეთი,

ნაში, ორი წუთიც და თავს დაკრია-ალეზთ ომალოს მიდამოებს. თვითმფრინავი აქვეითებს სემანის მდინარეზე და მივემარებებით კეპანის მთის ნიმართულებით.

რამდენიც უახლოვდებით მთას, თვითმფრინავი იმდინი უფრო დაბლა ეშვება, სიმაღლეს ვეღარ იღებს. ვაკვირდები თუ ამხ. მეღნიკოვი, როგორ სიზუსტით ზომავრენის სწორ ორგანიზაციას. საჭირო ხდებოდა რამოდენიმე წრის გაკეთება სი-

ველ-კოლმეურნე შექმლებულად — ბრწყინვალედ ხორციელდება ცხოვრებაში. მე-5 ინტერნაციონალის კოლმეურნეო სად ცხოვრების პირობები ვიდრე წინედ ცხოვრობდა. ნახევრად დანგრეულმა ქოხის მაგიერ მან აიგო ოღა სახლი.

ობის ბინებს ყოველმხრივ, მაგ. მათ არ ქონდათ ყველის საწური პარკები, რომელიც მისცა საბჭომ, ამის გარდა წათთან სისტემატიური კავშირში ყოფნით — გებულობს მათ აუკარგიანობის საკითხს და მოსაგვარებლებს იქვე სწყვეტს.

სას. საბჭოს არ ავიწყდება ერთობიროვნული მეცხვაეობებიც. ის განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენს მათ მიმართ. ალაზნის თავში (პირიქით) (ქვარი უყენიათ ინდივიდუალურ მცხვარეებს: გამოტაიძე ლაზარეს, მოურაიძეებს, ბახტურიძეებს და სხვ. მათი ბინა კულტურულათაა მოწყობილი, მისვლისთანავე თვალში გიკრემათ ბინის სიფართოვე, (ქვარის სადგომის სისუფთავე (დაგვილია) და სიდიდე. აქვთ საწვილი ბაკების წყლით გარეცხვის ორგანიზაცია, რასაც მოხვარეთა ბინები მოკლებულია. ერთია, რომ ბინებამდის მისასვლელი გზები უკარგი-

მთელი ზაფხულის პერიოდში მოწყვეტილი არიან ქვეყნის მნიშვნელოვან ამბების გაცნობას. ამ ნაკლის გამოსწორება შეიძლება თუ კი მათათუშეთის ცენტრში — სოფ. ომალოში გაიხსნება ფოსტის სააგენტო.

უკვე მეორე დღია რაც აქ ვართ. ჩვენი თვითმფრინავი გუშინვე გაფრინდა ალაზნისაკენ. წაუღო მარული და სხვა მარაგი იქ მდგომ საბჭოთა მეურნეობის ცხვარს. თვითმფრინავის დაბრუნების დროა დავეშვით აპერო დრომისაკენ. თვითმფრინავის ხმა ისმის. აქვე შეკრებულა დიდძალი ხალხი. ჩვენ გატარებთ საუბარს თვითმფრინავის აგების საკითხზე.

— თუ ესლა არ გაფრინდით, შეიძლება ამოთაშ სოლოც დარჩეთ — გვიუბნება ამხ. უთმელიძე.

პრობლეური ამუშავდა, თვითმფრინავი გამზადებულია გასაფრენათ. ვემშვიდობებით ყველას, მაგრათ ვართმევთ ხელს და ვპირდებით, რომ კიდევ მალე ვნა-

ხავთ, ჩვეჯექით ვადევნებ თვალყურს მეღნიკოვს, ის კიდევ ცდის, როგორმე აიღოს სიმაღლე უმაღლესი მწვერვალის გადასალახავად. მატორი მთელი სისწრაფით მუშაობს, ერთი სიმაღლის ასაღები მაგარი ბიძგი და უკვე გადმოვლახეთ კეპანის მთა.

400 მეტრის სიმაღლეზედ კარგად გამოჩნდა რაიონის სოფლები. აგერ ჯულიანი, ნაფარეული, სანიორე და ალაზნის გაღმა მხარე. (ჯოტა დაბლა დაშვებაც და წამოვიდა კახეთის სითბო, რომელმაც გააქრო მთაში მიღებული სიცივე.

გადმოვიარეთ ნაფარეული, გადავჭერით ალაზანი და უკვე ვხედავთ აეროდრომს სულ რამდენიმე წუთი და გაჩერდა თვითმფრინავი. საღამოს უკვე თელავში ვიყავით და უამბობდი რაიკომის მდივანს მათათუშეთის მდგომარეობას.

ქალაქის ღაბაღმება

გ. ბაჩუაძე

კუნოვან მოწყენის შემდეგ,
ლუმენები ოქროდ ბზინავენ,
კორც სადღურში ერთმანეთს შეხვდენ:
მინი, მთა და მდინარე.

მთას ღრუბელი აღარ ებურა,
მოყოლია წვიმა და ნისლი;
ველ სამშობლო სივრცეებიდან
დაინახავს ვარსკვლავთა ციმციმს.

როს ლუმენში მთა თუჯის ღარიო
კერებიდან ჩადის დაფშენილი,
რცეში სადღაც ვაწივლებს ქარი
წაშოდგება ქარხნის აჩრდილი.

ოდგება და აცახცახდება
არმაზარი ქარხანა ფერო,
ას აგონდება: სიმწვანე, ხე და
ე დიდებულ არწივის ჩერო.

გორც გაშლიდა რიურაუის წამწამს,
ეს უხვდებოდა მზის მოაჯარი
ციცაბოზე ღიმილის მსგავსად,
ორ ვარდისფერ ღრუბლის ნაჭერი.

ას აგონდება—ზამთარის ხრეში,
თრია ქედები... წყაროს წინწყვილი,
ნა მთას,—და სადმე ხევში
ოდებულ ქუხდა წისქვილი.

მდეგ მიწიდან კაცთა ჩრდილებმა
დაიარეს მთა ცისპირამდე,
ისინ კლდეში, როგორც ქრილობა,
რკის ელვარით შესჭრეს გვირაბი.

ა გამოგლიჯეს ნისლებს, მაღლობებს,
ა დიდებულ დაფშენს, დაღწეს,
მატარებლით შორს გააქროლეს,
ანდაგიდან ლიანდაგებზე.

ტარებელმაც ნისლები გასჭრა,
ნ იყო მთისთვის ცრემლი ეპკურა,
ქარხანამდე რონოდას აჯდა
ფიჭვებული ერთი ბელურა.

ინარე... განა ის შემოსულა
ინარის ფერით და საცნაური,
განე ტყეებით ნაპირმოსილი
წყალდიდობის უხემ ხმაურით.

აქ უეცარ ურუანტელივით,
ვლის ქარხანას რკინით დაგმანილს,
არის ცეცხლი, კაცის ხელებით
ისფერ ტალიდან გადათარგმნილი.

აუდგრომელი დიდი მდინარე
ავთულში სხივად გამოტეული,
შემოსულა, რომ უწინარეს,
უმელს ჩაურთოს ცეცხლი გრძნეული.

დამიანი? მას ხო მივარდნილ
ეობას ქონდა ძველად სოფელი.
ლურ გონებას აწვა ბილბანდი
ა ლაუვარდები დაუპყრობელი.

ურდა გაეჭრა სივრცეთა ბინდი
ვალად ქონდა ზეცა ანკარა,
გარამ ლაუვარდი ცა იყო დიდი
დამიანის თვალი პატარა.

ისარტყელას ქვეშ, ელვარე თოხით,
ამწეუხრებელი იდგა ყანაში
და საუკუნით წელში მოხრილი
აზის და ქოხის გახდა დარაჯი.

მან გულბერყვილო შექმნა ლეგენდაც,
ნაქსოვი მზით და ცისფერ ნიავით,
სადაც ძმებივით ცხოვრობდენ ერთად:
მთა, მდინარე, და ადამიანი.

ანსლებული მთა იყო მთაში,
შორი მდინარე ლურჯათ ღვიადა,
ფიქრობდა კაცი და ოცნებაში—
მთვარე ცახცახით ამოდიოდა.

მაგრამ ცხოვრება პირველყოფილი
გაცვდა, დაიმსხვრა ძველი ლეგენდა,
წამოდგა კაცი ძირს დამბობილი
და მთას დიდებულს ხელით შეებედა.

იმორჩილა და მონად გახადა
დაუპყრობელი ძალა „სტიქია“,
ეს გალანჯული ფერო ქარხანაც
ამბოხებული კაცის ფიქრია...

და წამოშლილან ირგვლივ სოფლები,
ნახონ ვარვარი ქარხნის ლუმენის,
და ინდუსტრიის ცა დაქორფილი
ამოხეთქილი კვამლის ღრუბელით.

ნახონ და შემდეგ ჩაბალახ მოხდით.
ქუთუთოებში თვალითა კიადით,
მთ განიცადონ ქარხნის ამბოხი,
ახალი ქვეყნის სხვა განთიადი.

18 აგვისტო საბჭოთა ავიაციის მისწევითა და გამარჯვების დღეა. ტფილისში ეს დღე დიდი ზეიმით ჩატარდა. დიდიდანვე ქალაქის თავზე მერცხლებივით იწყეს ფრენა თვითმფრინავებმა. აერობორტზე მშრომელი მოსახლეობის დიდი მასა შეიკრიბა. წარვენები იქნება უმაღლესი პილოტაჟის მისწევები. პარაშუტისტების გადმოხტომა, შაერში დაფრინავდენ აბრეშუმის მშვენიერი მელუზებით ჩვენი უშიშარი პარაშუტისტები
სურათში: შუაში—საფოსტო თვითმფრინავი რომელიც დაფრინავს კავკასიონის ქედზე ტფილის-მინერალურ წყლებს შორის.
ახალგაზრდა პილოტები: ლ. სარქიანი, მ. გოგლიშვილი, ნ. კურდღელაშვილი, გ. კარაბეტიანი.

განცადონ და მუშის ხალხით ჩადგენ ღუმელთან გულმოსიმღერე, რომ ლითონთ სხივით გადაანათონ წვიმით განბანილ სუფთა იმერეთს.

საუკუნოვან მოწყენის შემდეგ, საღ ღუმელები ოქროდ ბზინავენ, როგორც საღვურში, ერთმანეთს შეხედენ: ადამიანი, მათ და მდინარე...

და როს ღუმელში მთა თუჯის ღარიო ბუნკერებიდან ჩადის დაფშვნილი, ზნელ ხრახნილებში გაწივლებს ქარი და წამოდგება ქარხნის აზრდილი.

მაშინ იფეთქებს უცებ ღუმელი, ცეცხლის ენები თითქოს ყვავიან, და ქარხნის ზემოდ ნაცრის ღრუბელში მზე — აკვამლული ნაკვერცხალია.

ღუმელს თავს ადგას ფოლადის ფიწლით კაცი და, დასდევს ალთა ნიავი. ო რა ქარცეცხლში შეხვდენ პირისპირ, მთა, მდინარე და ადამიანი...

რა ელვარებით გადმოღვარულა ღუმელის ფსკერთან შუქს ყვითელი, ქარხნის კედელზე რეკავს ზარი და მზეთ დაქცეული მოდის ლითონი.

რეკავს ზარი და მუშა მეჭურე თავს ანთებული საქმით გმირულად, ლითონის დენას ღმერთ შეპყურებს დამწვარ სახეზე ხელ მიჩრდილული.

ფანჯრებიდან კი ზაფხულია და დარჩეულ ხეებს სიო გააქარის, მატარებელი რკინის ლიანადგს მოჰქუტხს და მოაქვს ჩონჩხი ქალაქის.

მოაქვს აგური, მოაქვს ღუმელი, ტყემ დაიხიოს ჩოჩქოლით უკან... ხარაზოებში ქარხნის ღრუბელთან ახალ ქალაქის ცოცხლდება რუქა.

დადგენ სახლები და ქუჩებსა და ქუჩებს წყარონი ქუჩებს აჩანქარებენ, გახედეთ ბუხრებს, ახლო რაღებიცაში აზრდილა კვამლის მცენარე.

საუკუნოვან მოწყენის შემდეგ საღ ღუმელები ოქროდ ბზინავენ, საღ ქარხანაში ერთმანეთს შეხედენ: ადამიანი, მათ და მდინარე.

იქ ინდუსტრიის მზემ და ნალარამ შემოიკრიბა ხალხი მშრომელი, და ღმუის, ღმუის ფერო ქარხანა ახალ ქალაქის დედა მშობელი.

თ ო თ
== ა მ ს. კ ა მ ო ==
: ლ ა მ უ ე ნ ე მ ლ ა ი ა :
==

1922 წლის 14 ივლისს ქ. ტფილისში ვერის დაღმართზე მოხდა საშინელი კატასტროფა: ველოსიპედით მიმავალი ამხ. კამო დაეჯახა ავტომობილს და დაიშხვრა. ზრმა შემთხვევის მსხვერპლი გახდა რევოლუციის ერთ-ერთი სახელოვანი მებრძოლი — უდიდესი გმირი, ის, იენც ქარა ერთ-ხელ იღვა სიკვდილის პირისპირს, იენც ათეული წლების განმავლობაში ყუმბარითა და დინამიტით ხელში თავზარსა სცემდა მტარვალთ.

არა ბრძოლის ველზე დაუცა მებრძოლი ბოლშევიკი, „უშიშარი ჩაინდი“, რომელმაც მთელი თავისი სიცოცხლე მუშათა საქმეს შესწირა!

ამხ. კამო ეკუთვნის რევოლუციის გამორების იმ პლედას, რომელმაც წაუშლილი კვალი დასტოვა საქართველოს და ა-კ. მუშათა კლასის თავგანწირული ბრძოლის წითელ მსატიანეში.

ამხ. კამო ეკუთვნის იმ წილს, რომელსაც ჰქონდა ბედნიერება ემუშავა ამხ. სტალინის უშუალო ხელმძღვანელობით. ამ წრიდან გამომდინარე: მიხო ბოჭორიძე, კამო, ცნობილი მუშა პუბლიცისტი ბოლშევიკი გიორგი თელია და სხვები.

ამხ. კამო პარტიაში შევიდა 1901 წელს. ამ მომენტიდან დაწყებული ამხ. კამო ეწევა დაუღალავ პარტიულ მუშაობას და ირენს იშვიათი კონსპირატორის ნიჭს და უშიშარი მებრძოლის თვისებებს.

ამხ. კამო დებულობდა აქტიურ მონაწილეობას 1903 წლის საპირველ მისიო დემონსტრაციაში, რომელიც ტფილისში გაიმართა. მან საკუთარი ხელით გააკეთა ერთ-ერთი დროშა, რომელიც 1903 წლის პირველი მისიო დემონსტრაციის დროს ტფილისის ქუჩებზე აფრიალდა. ამხ. კამოს გეგმა იყო: გაეშვა ჩიტი, რომელსაც კვლავ ექნებოდა მობმული დიდი ბეროვი წარწერით: „ვაუმარჯოს

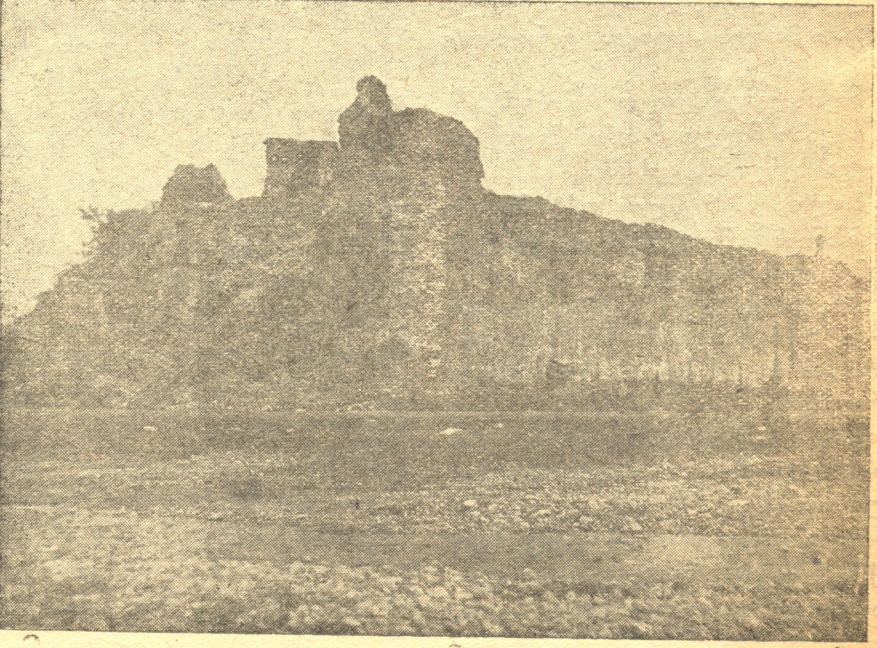
პირველ მისის! ძირს თვითმყრობელო ამხ. კამო თამაშობდა ხელმძღვანელ პა“. გეგმა განხორციელება, სამუშაო დ. ცერ მოხერხდა.

1905 წელს აჯანყების დროს პარტიამ მოახდინა ზესტაფონის ზაზინის ექსპროპრიაცია — საიდანაც წაღებულ იქნა 200.000 მანეთი. ეს თანხა რევოლუციის საქმეს მოხმარდა. სხვათა შორის ამ თანხით ამხ. კამომ სხვე ბთან ერთად უცხოეთში შეიძინა დიდძალი იარაღი და გამოგზავნა იგი არაღლეგალურად გემ „ზორაზე“.

1906 წლის დეკემბერში გემმა „ზორამ“ რუმინეთის ნაპირებთან განიცადა ავარია. რუმინეთის პოლიციამ ჩაძირული გემიდან ხიომში წაიგდო 2000 თოფი, 650.000 ვაზნა, უამრავი ასაფეთქებელი მასალა. კომანდამ ბულოგარეთში შეაფარა თავი.

შემდეგი დიდი საქმე, რომელშიაც

კამო თამაშობდა ხელმძღვანელ როლს, იყო 1907 წლის 13 ივნისს (ძვ. სტილით) ერევნის მოედანზე მომხდარი 250.000 მანეთის ექსპროპრიაცია. ეს აქტი მეტად მოხდენილად და იშვიათი მამარობით იქნა შესრულებული. თქვენ წარმოიდგინეთ ასეთი სურათი: ქალაქის ცენტრში, როცა რეაქცია თავს გამარჯვებულად გრძობდა, ჯამუშეებით და გოროდოებით გაცხებულ ქუჩაში, შუა დღეს ხდებდა „საშინელი თავბელობა“. 2 ეტლს, რომელსაც იცავდა 5 კაზაკი ორი იასაული და ორი შანკის მოხელე, თავს ესხმიან, ესერიან აუმბარებს და იტაცებენ 250.000 მანეთს! საღ გამოყოს თავი ამის შემდეგ ტფილისის ქანდარმერამ?!
მთელი ბიუროკრატული და პოლიციური ტფილისი ფეხზე დადგა,

XII ს. ისტორიული კავლი. ზუგდიდის რაიონში მდებარე უძველესი ციხე „ნიკოსი“

შაგრამ ამხოდ: ვერ მიხვნი! ამ „ექსის“ ერთ-ერთი ორგანიზატორი იყო ამხ. კამო. წადებული ფულები მოხმარდა რევოლუციის საქმეს, მის შეიარაღებას და აგიტაცია-პროპაგანდას.

1907 წლის მთელი წახვედარი ამხ. კამო დაბატიმრებულ იქნა. ბერლინში, სადაც ის ცხოვრობდა მირსკის პასპორტით. მისი გინაობა მალე იქნა გამოჩვენებული. მას ბრალს სდებდნენ სხვა და სხვა ტერორისტულ აქტებში, ერევნის მოედანზე მომხდარ ექსპროპრიაციაში და სხვა. ის მიხინეული იყო საშიშ ანარქისტად. ამხ. კამოს უდიდესი საფრთხე შეიქმნა. მისი გაცემა მოითხოვდა რუსეთის თვითმყოფელმა მთავრობამ. აი აქ იწყება ამხ. კამოს უმთავრესი ბრძოლა გერმანიის და რუსეთის თვითმყოფელ ჯალათების წინააღმდეგ.

ამხ. კამო ივანებს სიგიჟეს, მიმართავს სიმულაციას და ისე ოსტატურად ატარებს მას, რომ გერმანიის გამოჩენილი პროფესორები იძულებული არიან დაადასტურონ, რომ ამხ. კამო მართლაც არა ნორმალური.

რა და რა საშუალებას, რა და რა ხერხს არ მიმართავდა ამხ. კამო, რომ მტრებისათვის ასეთი დასკვნა გამოეგლიჯა ხელიდან: ის შფოთავდა, ტანისამოსს ხედავდა, კვირაობით არ წვევბოდა, საჭმელს არ ჭამდა, მას ჩხელეტდნენ ქინძისთავებს, ტანს უწვავდნენ ლითონის გახურებული ბუნიკით. და სხვა. ამხ. კამოზე არაფერი მოქმედებდა. ი სთავის „სიგიჟეს“ განაგრძობდა.

ასეთი ჯოჯოხეთურ - პირობებში ამხ. კამო მთელი ორი წელიწადი იჯდა ბერლინის ციხეში.

ბოლოს 1909 წლის ოქტომბერში გერმანიის მთავრობამ ის რუსეთის ჟანდარმებს გადასცა.

ამხ. კამოს საქმე უნდა გაერჩია ტფილისის სამხედრო სასამართლოს. ამხ. კამოს უიქველი სახრზობელი მოელოდა. მაგრამ ის აქაც თავის „სიგიჟემ“ იხსნა. ის საპრობოლიტემიც განაგრძობდა სიმულაციას. როგორც „სუ-ლით აქადმყოფი“ ის გადაყვანილ იქნა მინეილის საავადმყოფოს ფსიქიატრიულ განყოფილებაში, საიდანაც პარტიული ორგანიზაციის დახმარებით გაიქცა 1911 წლის 15 აგვისტოს.

ალაუნის საბჭოთა მუშანობაში (კახეთი)

ალაუნის საბჭოთა მუშანობაში მოხალის ადების პერიოდში გაზეთების გამხველო რედაქციები („კომმუნრე“ და სხვა) ყოველდღიურად უშვებდნენ გაზეთებს. სპარატიში: გაზეთის კითხვის მომენტი დახვენების დრო.

ამხ. კამო იყო ერთ-ერთი ხელმძღვანელი და სულის ჩამდგმელი იმ მეზობელი ორგანიზაციის, რომელიც კავკასიის ბოლშევიკური მიუროს მიერ 1906 წელს იქნა დაარსებული და რომელმაც თავისი გმირული ბრძოლით და აქტებით სახელი გაითქვა მთელს რუსეთში და მის გარედ.

ამ ბოლშევიკური მეზობელი ორგანიზაციის ხელმძღვანელები და აქტიური მუშაკები იყვნენ: 1) კამო. 2) ვანო კალანდაძე. 3) ელისო ლომინაძე. 4) სტ. ინწკირველი 5) ბ. კუმრაშვილი. 6) არკადი ელბაქიძე. 7) თომას ჩუბინიძე. 8) გ. მგალობლიშვილი 9) ამბაკო სამანაშვილი. 10) გიგო მათიაშვილი 11) მისო ბოჭორიძე 12) მარო ბოჭორიძე 13) ფაცია ვალდავა. 14) დები პეტროსიანები და სხვ.

ამ ორგანიზაციის საქმე იყო ერევნის მოედანზე მომხდარი ექსპროპრიაცია, ციხეებიდან მთელი რიგი გაქცივები და სხვ.

ამხ. კამოს თავდადებული ბრძოლის საუკეთესო დამადასტურებელ საბუთს წარმოადგენს მისი პაწია ანკეტა, რომელიც მან სწორედ დაღუპვის დღეს შეავსო. მოვიყვანათ რამდენიმე კითხვა და პასუხი ანკეტიდან.

კითხვა: როდის შევიდა პარტიაში.

პასუხი: 1901 წელს.

კითხვა: იყო თა არა საზღვარ გარედ და სად.

პასუხი: ციყავი იეროპის 19 სახელმწიფოში.

კითხვა: თქვენი სპეციალობა.

პასუხი: რევოლუციონერი

კითხვა. განიცადა თუ არა პარტიული მუშაობისათვის რებრესიები, როდის და რა და რა.

პასუხი: დაბატიმრებულ ვიყავ 6 ჯერ, გამოვიტყვი 8 ჯერ. სიკვდილით დასჯა — მისჯილი მქონდა 4 ჯერ.

ამხ. კამო მოესწრო ბოლშევიკური პარტიისა და მუშათა კლასის უდიდეს გამარჯვებას: თვითმყოფელობის და ბურჟუაზიის ხატონობის დამხობას და მუშათა კლასის დიქტატურას.

ამხ. კამო იტყოდა: „მე ასი წელიწადი უნდა ციკოცხოოო!“ იცოცხლებდა კიდევ, რომ ბრძმა შემთხვევას მისთვის ბოლო არ მოელო. იგი გარდაიცვალა 1922 წელს ე. ი. „ნების“ პირველ წლებში ისე, რომ მან ვერ ნახა ის უმთავრესი წარმატებანი, რომლებიც პირველმა ხუთწლეულმა მოგვცა, მას არ დასრულდა მიელო მონაწილეობა სოციალისტური ეკონომიკის საფუძვლის ჩაყრასა და უკლასო საზოგადოების აშენებაში.

ქ. მოსკოვში მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან გაიხსნა ინგლისურ-ამერიკული ინსტიტუტი, ინსტიტუტში სამეცადინოთა თავი მოიყარა უარებელ უცხოელებმა.
სურათზე: ლენინგრადიდან მოსკოვში ჩამოსული ამერიკელები ოქტომბრის სადღურზე.

სასიხარულო გაშვება

ქ. მელაქი

ჩვენს ქვეყანაში ხელოვნება გადაიქცა მილიონ მასების საკუთრებად. დაინგრა ის ძველი კართაგენი, როცა ლიტერატურას დაპატრონებული იყო საზოგადოების ერთი ფენა და მთელი ხელოვნება მონოპოლიად ჰქონდათ გადაქცეული. ამ მდგომარეობამ სრულიად ბუნებრივად შესცვალა ხელოვნების დანიშნულება და როლი ლიტერატურის უარებელთა კი, რომლებიც წარსულში ვიწრო ამოცანებს ემსახურებოდა დღეს გამოვიდა ამ ჩიხიდან და ემსახურება მილიონ მშრომელთა მიზნებსა და ამოცანებს. შეიცვალა ლირიკის როგორც ლიტერატურული ჟანრის ფუნქციაც. წაივინდა ის დრო, როდესაც ლირიკა წარმოადგენდა მხოლოდ მარტო რჩეულთათვის საამო მოსასმენს და ადამიანთა ქვედა ფენისთვის კი მიუწვდომელი იყო. წაივინდა ის დრო, როდესაც მწერლები ლირიკის საშუალებით უმღეროდნენ ქალის ტერფებს, უმღეროდნენ ქალის ტუფლებს და ამ სიმღერას ამთავრებდნენ იმავე ქალის სხეულის სხვა რომელიმე ნაწილის აღწერით, დღეს პოეზიის დანიშნულება სულ სხვა გვარია. იგი უნდა უმღეროდეს სოციალიზმის მოხარდ ყლორტებს, იგი უნდა უმღეროდეს იმ ადამიანებს, რომლებაც თავად დებულად და ენერგიულად უვლიან ამ ყლორტებს და საკუთარი ხელებით ქმნიან

ჩვენი ეპოქის გრანდიოზულ მონუმენტალურ ძეგლებს. ამ ამოცანის შესრულება უპირველეს ყოვლისა პროლეტარული ლირიკის წინაშე დგას. და მართლაც როგორი დიდი ბრძოლაა, როგორც დიდი წინააღმდეგობის გადალახვით შესძლო ჩვენში პროლეტარულ ლირიკამ უფლებების პოპოვება და „წმინდა ლირიკა“ ცინუ-სი-მაგრების აღება მისი დამსხვრევა? მაგრამ კიდევ დარჩა ადამიანები, რომლებიც ცდილობენ ამტიკონ რომ თითქოს ლირიკის საგანი სულ სხვა არის ვიდრე სოციალისტური მშენებლობა. ისინი „ამტიკონებ“ რომ სოციალისტური მშენებლობა როგორც თემა არ გამოდგება ლირიკისათვის ამ აზრს საქართველოს საბჭოთა მწერლების უქნასკნელ პლენუმზე ანვითარებდა და იცავდა მწერალი კონსტანტინე ჭიჭინაძე, მისი აზრით ლირიკის თემა უნდა იყოს ლაპარაკი სიყვარულის შესახებ, ბუნების, სიკვდილ - სიცოცხლის, ადამიანობის, კაცთ მოყვარეობის რაინდობის შესახებ და სხვა. მისი აზრით ამის გრემე არ შეიძლება წარმოვიდგინოთ პოეზია. ჭიჭინაძე გამოდის დაგვიბოლ წმინდა პოეზიის დაგვიანებულ დამცველად, ჭირისუფლად, რომელიც ჩვენში წარმატულ კლასთან ერთად დაიღუპა და მხოლოდ მისი ნაშთები-ლა და რჩენილი. ჭიჭინაძე იმ აზრსაც კი

იცავდა სად პოეზია და სად პოლიტიკაო. იქ სადაც პოლიტიკაა ლექსში მოცემული ის ლირიკული ფაქტი არაა. აქედან ლოლიკური დასკვნა, ჭიჭინაძის აზრით შესაძლებელი ყოფილა ცალკე წარმოვიდგინოთ შინაარსი და ცალკე ფორმა. ამ დებულების დაცვა და დაყენება დღეს მხოლოდ იმის მხენებელია თუ მწერლის თავში ჯერ კიდევ როგორაა დაბუდებული ძველი ხავე მოდებული იდეები. დაგვისახელოს ჭიჭინაძემ ერთი რომელიმე კონკრეტული ფაქტი მაინც, ერთი რომელიმე ლექსი მაინც სადაც არ იყოს მასში გარკვეული პოლიტიკური და კლასიური საკითხები? პუშკინი სწორედ იმიტომ არის დიდი, რომ მისი საკუთარი კლასიური იდეები ორგანიზულადაა შეხორცებული მისი ლექსების მალალ ხარისხოვანი მხატვრულ ფორმასთან. თუ გინდ ჩვენს სინამდვილეში აკაკი მწერთელიც იმიტომ არის დიდი რომ მისი „თავო ჩემო“ არის არა მარტო ფორმა, არამედ ეს ფორმა შეხორცებულია გარკვეულ იდეებთან, გარკვეულ აზრთან. აქედან უკვე ნათელია ის, ჭკუა მოკლიობა რომელსაც ეს ადამიანები იჩენენ ლირიკის გაგების საკითხში. განა სოციალიზმის პერიოდი უარყოფს სიყვარულს, უარყოფს ბუნებას? განა ადამიანს, რომელიც სოციალიზმის მშენებელია არა აქვს

მას თავის მწუხარება თავის სიხარული? განა ვინმე უარყო ეს საკითხები პოეზიაში? მაგრამ ცხადია ჩვენ პოეზიის საკითხს არ ვაყენებთ ისე როგორც, წმინდა ლირიკაში! სვამდენ და იცავდენ. ჩვენ პირდაპირ ვამბობთ, ჩვენ გვინდა ლირიკა ხალხის, ლირიკა ენტუზიაზმის, ლირიკა პათოსის, რომელსაც ადამიანთა შეგნებაში შეეჯახა დაჯერება ბრძოლისა და გამარჯვების, რომელიც ადამიანს დაუსახავს პერსპექტივას და გაახედებს უფრო შორს ვიდრე ის იხედება. და როცა ჩვენ ამ თვალსაზრისით მიუდგებით ჩვენ თანამედროვე საბჭოთა პოეზიას ჩვენ დავინახავთ, რომ ძალიან ცოტანი არიან პოეტები რომლებიც სწერენ მთელი გრძობით და ამავე გრძობითვე განიცდიდენ მოვლენებს. ნაწილობრივ ჩვენ პოეზიაში კიდევ მეტობს შტამში და სხვატისში. ზერელობა და ემპირიზმი, ფაქტების გარეგნული აღწერა. მაგრამ ამ ბოლო დროს უკვე დაიწყო ამ რუტინის დარღვევა. უკვე დაიწყო ბრძოლა ახალი პოეზიის შესაქმნელად და მთელ რიგმა ჩვენმა მწერლებმა ამ შტრივ უსათულო სასიხარულო გამარჯვებებს მიადღვიეს. აქ ჩვენ არ გამოუდგებით მთლიანად ამ სასიხარულო გამარჯვებების მათუწყებელი მწერლების განხილვას, არამედ ჩვენ შევიცდებით გაეპარჩით ამ გამარჯვებათა ერთი რგოლის—პოეტი გიორგი კაჭახიძის ლირიკა, განა სასიხარულო გამარჯვება არ არის როცა ხელში აიღებ და კითხვობ გ. კაჭახიძის ლექსების წიგნს „ის უბანი და ის კარმიდამო“? განა ეს წიგნი პოეზიის ფრონტზე სერიოზული წინსვლა და გამარჯვება არაა. რას იტყვის კონ. ჭიჭინაძე თუ წაუკითხავს მას ეს წიგნი, როდესაც ყველა ლექსები სოციალისტური მშენებლობის თემატიკაზეა აშენებული და ამავე დროს უაღრესად მხატვრული და ლირიული დოკუმენტებია? რაშაა საქმე, რომ პოეტმა გიორგი კაჭახიძემ სოციალისტური მშენებლობის იდეას მისცა უაღრესად ხარისხოვანი მხატვრული ფორმა და მისი პოლიტიკური აზრის გაგება ნათელი გახდა ყველა დაბალკვალიფიციურ მკითხველისათვისაც კი? საქმე იმაში კი არ არის როგორც კონ. ჭიჭინაძე ფიქრობს, რომ თუ სოციალისტური მშენებლობას ავიღებთ ის ლირიკის თემად არ გამოგვადგება არამედ საქმე იმაშია ვინ როგორ განიცდის სოციალისტური მშენებლობას. გ. კაჭახიძემ გაიმაჯგვა იმიტომ რომ მან მოგვცა მაღალ ხარისხოვანი მხატვრული ლექსები, იმიტომ რომ იგი ორგანიულადაა დაკავშირებული თავის კლასთან, ორგანიულად განიცდის სოციალისტურ მშენებლობას და ამ მშენებლობის შესახებ სწერს სიმართლეს. საქმე სინამდვილისადმი პირდაპირ შეხედვაშია, ცხადია არაგულწრფელ მწერალს, რომელიც ირიბულად უტყვერს თემას ნაწარმოებში ყოველთვის ყალბი გამოუვა, მაგრამ მწერალი, რომელიც ამ თემის შუაგულშია და პირდაპირ ხედავს მას იგი უსათუოდ გამარჯვებს. ასე იმის საერთოდ დღეს საკითხი ლირიკის შესახებ. მაგალითისათვის ავიღოთ ჩვენ ისეთი ლექსი, როგორცაა გიორგი კაჭახიძის „ქალბარა მწყემსი და თეთრი ლაფშა“. ალბათ ჭიჭინაძე ჩიაცინებს და იტყვის ეს რა პოეზიის თემააო, მაგრამ გ. კაჭახიძემ უაღრესი მხატვრული მთქმელი იმ აზრის ნათლად გადმოცემა მკითხველისათვის რომელსაც პარტია აყენებს მეცხენეობის განვითარების საკითხში. აი პოეტი გ. კაჭახიძე წავიდა ზუგდიდში და მან იქ ნახა ცენტსაშენი იგი სწერს:

ზღვის ცხელ რიყეზე ცხენების ჯოგში ულაყ კვიცივით თამაშობს ლაფშა; ხეივანიებს, ხტის და დრო და დრო შვენის ქალის თმებით ფაფარის ვაშლა. ამის შემდეგ პოეტი აღწერს იმ როლს რომელიც ცხენს ენიჭება სოფლად სო-

ციალისტური მშენებლობის საქმეში. პოეტი განავრძობს: მაკე ფაშატნიც მშობლიურ შიშით უფრთხილდებიან წამოზრდილ მოტლებს. შავი ულაყი - განთქმული ჯიშის, მზრუნველი თვალით ფაშატებს უტყერს. უტყერს და ქებებზეა ელვებს ნალეზს... გრძობ: ცხელ რიყეზე სიციოცხლეს ფერადს;

მეგრულ სოფლებში შეიბრნეს მალე ორულერგეტის ცხენების ფერმა და კოლექტივებს ძალონე შესწევს, არ დაფიქრებს მიჯ და ჩიხი, გავლილ თავიდან გავა და ველზე ფორდზონის გვერდით დაიწყებს ჭიხვისს. აზრი ნათელი დაგასაგებია, უაღრესად პოლიტიკური ლექსია და უაღრესად ლირიული. საერთოდ უნდა აღინიშნოს რომ გიორგი კაჭახიძის პოეზიაში მ ბოლო დროს ძალიან დიდ და სერიოზულ გამარჯვებებს მიადღვიეს. მისი უდიდესი როგორც მწერლის დამსახურება მასში მდგომარეობს რომ იგი არ იკეტება ვიწრო თემატიურ არეში. მართალია კაჭახიძე სწერს ლექსებს სოფელზე, მაგრამ არა ძველ, არა დაზავებულ, არა იდილიურ, არამედ სოციალისტურ სოფელზე, მისი სიმღერა სოფელზე არის ჯანსაღი, სიმღერა ოპტიმისტური, სიმღერა გამარჯვებათა მათუწყებელი. იგი სწერს. „შემდეგეთ სოფლებს კოლექტივის მშენებელ ჰიმნით, მიეცით ქალაქს სანოვავის დენი ტალღებად. ელმაშუქივით მომღიმარი შეგხედავთ ივით და ინდუსტრიის ძაღვამბარო ხელით დაგვხვდება. წინა ფრთაზე ხართ, ჩემმა ლექსმაც იმღეროს თქვენზე. ივით უთუოთ, რას აკეთებთ, ტრაბახს არ ჩემობთ. წინა ფრთაზე ხართ, მეც ამნაირ ღირსებას ვეძებ, ახალ თაობას, რომ ახალი ხალხი ვაჩვენო“.

აქ კაჭახიძე უმღერს სოფელს არა სოფელურად, არამედ თანამედროვე ქალაქური გაგებით და სოფელ კოლმეურნეში ნე-

რგავს უდიდეს სიხარულსა და ენტუზიაზმის აზრს. განა სიხარულსა და ენტუზიაზმის მაჩვენებელი არაა, როცა იგი სწერს. „მოვიდეს პური ისეთი რომ საზღვრებსაც გადავსა და რომ იქ მხეცსაც ავარძობინოს სიდიდე თქვენი“.

საერთოდ გიორგი კაჭახიძის უდიდესი ღირსება, როგორც პოეტის მასში მდგომარეობს რომ მის ლექსებში მოსჩანს სიხარული, ენტუზიაზმი და პათოსი. განა უდიდესი პათოსი არაა, განა უდიდესი ორგანიული განცდაა არაა მოვლენისას განა ორგანიულად არაა შეხორცებული თავის კლასთან, როცა ხმა მაღლა მიმართავს კოლმეურნე გლეხებს. „თქვენს ავის მდომელს დრომ სიკვდილის გზა არ აშოროს, გახდეს სოფლიდან გადასადგები. თქვენი ლეძლი ვარ დაკოვრებულ ხორცის და მიწის. თქვენი სისხლი ვარ,— მინდვრისა და ქარხნის მოტივი. ჩემი ცხოვრება ამ უმთავრეს ფერებში იწვის, მინდორს და ფოლადს ვზრდი ლექსებში ნამყენ ყლორტივით. ნიყვარხართ ყველა ან სხვა გვარად როგორ ვიცხოვრო“.

მართლაც გ. კაჭახიძის პოეზიაში აღდგრებულია სოფელი და ქალაქი. მის ლექსებში მინდვრის და ქარხნის მოტივია და ძალზე ცდება ის ამხანაგები, როცა ფიქრობენ თითქოს გ. კაჭახიძე სოფლის პოეტია ამ ამხანაგებს მხედველობაში აქვთ არა ამხ. კაჭახიძის ლექსების აზრი და იდეა არა სოფლის თემატიკის გაგება, არა მედ მხოლოდ მისი ლექსების სათაურები, მართალია კაჭახიძე უმღერს სოფელს მაგრამ სოფელს განახლებულს, სოფელს ახალს რომელიც კარგა ხანია რაც სოციალისტის ლიანდაგზე გადასული. იგი ამ ახალ სოფელში ტრიალებს, იგი ამ ახალი სოფლის პაერთი სუნთქავს, მისით სახრობობს. იგი ხალისობს იმით რომ მისი სოფელი წინ წავიდა, გადაა კერძო მესაკუთრეობის საზღვრებს, აყარა გორები დე ჩაება სოციალისტური მშენებლობის ფერხულში. იგი ხარობს იმით, რომ მისი სოფელი სადაც მას თავის ბავშვობა გაატარე-

გაგვთვა სპარტაკიანის მოღაწილ მღვწავში ქალბარა—ფიჭულტურელები ახს. ილივა და ლომინაძე, რომლებმაც დაიჭირეს 1-ლი და მე-2 ადგილი სირბილში.

1934 წ. პირველი ტრანსატლანტიური გადაფრენა ამ გადაფრენის მონაწილე მფრინავები იძულებულ დაშვების შემდეგ.

ბია დღეს ის არ არის რაც იყო უწინ. იგი განახლდა და კაპიხიცი ამ განახლებულ სოფელზე შეყვარებული. იგიც ამ სიყვარულს უმღერს თავის ლექსებში, უმღერს დაჯერებით, უმღერს გულწრფელად. განა გულწრფელი სიმღერა არაა როცა იგი თავის თავს მიმართავს „გულ იცოცხლე. სინამდვილეს შეხედე ნათლად სიტყვად იხარე სიმღერები გასჭერ ზულით ნეტავი ყრმობავე გასაუბრო კაცივით მართლა რომ შენც გამღერო ეს ცხოვრება და ეს სურვილი, ან და ჩემო სიცოცხლე ჩვენი დღე ხომ შეუქით სავსეა“.

ეს არის ჯანსაღი ოპტიმიზმი, ჯანსაღი განცდა მოვლენებისა. ჩვენ ზემოდ ვსწერდით რომ კაპიხიცი იმით იმარჯვებს პოეზიაში რომ იგი პირდაპირ უქცერს მოვლენებს, ამ მოვლენების ცენტრშია, ორგანიზულად განიცდის მას და გაცნობილია მის ყოველ დეტალს, იგი სწერს ლექსს კოლმეურნეებზე, და მათი შრომის შესახებ. არა როგორც გასტროლიორი, არამედ როგორც ამ შრომის პროცესის მონაწილე. ამ მონაწილეობას იგი ასე გამოხატავს თავის ლექსში. „წრელს აქ ბიჭებს, რომ მოსულა მათის წვიმა, დაუთესიათ სოია და თეთრი სიმინდი. ბიჭები ქუხან,

აულიათ ტემპი თავითვე. —სალამი, გამბობ. —მეგობრობას აზრი და მკლავი მოდით, და მშურად რომელიმე თოხიც დამითმეთ, და ვცადოთ როგორ გავიტანოთ სიმინდის კვალი. მეც შითოხნია... ბრვე ბიჭები იწყებენ ნადორს, მივლივართ წინ, და ტყაცუნობენ გმირთა მუჯანი. დღე არის კარგი. ორთქლმავალი ეძახის სადგურს, მზე უვლის სამხრეთს, და იწვინ მთები აჭაროს“.

როგორც ვამბობდით იგი მოვლენის ცენტრში ტრიალებს, იგი კოლმეურნეებს ზვედიან არ უქცერს იგი ექსკურსანტის თვლით არ ზომავს, არამედ. იგი მათი ოჯახის სული დაგულია, მათი ოჯახის რიგითი წევრია.

გიორგი კაპიხიცი, როგორც პოეტმა შესძლო თავის ლექსებში დამუშავებია ორი მეტად საინტერესო საკითხი. ერთი ეს გახლავთ გლეხის შეგნებაში კერძო მესაკუთრეობის ინსტიტუტის თანდათანობის შესუსტებისა და გაქრობის პროცესები და მეორე მხრივ გულწინდელი ღარიბის, დღევანდელი კოლმეურნის შეძლებულად გადაქცევა.

პირველი საკითხი თითქმის ყველა ლექსებშია წამოჭრილი. აი მაგალითად: პოეტის დედა ისევ თავის კარმიდამოში ცხოვრობს იგი ძველი ქალია დამ ველი. ინსტიტუტი ამოძრავებს მას. მასში ღრმად აქვს ფესვები გადამული სიყვარულს თავის საკუთარ მიწისადმი, სიყვარულს თავის ძროხისადმი და დრო და დრო კულაკური პროვოკაციის ანკესხედაც ეგება.

პოეტი გვამცნობს რომ „სოფლად რომ მთლიან კოლექტივში დარაზმეს ხალხი, დედისთვის უთქვამთ: —ხომ მთავრობას მიეცი ნოლა ახლა ზახლკარსაც მოგთხოვენ და... დედასაც ამ მხრივ გაუყვიდა ერთად ერთი ნაცარა ძროხა. რომ ვეტყვი რამეს, უმიზეზოდ მიმართავს ხველას, არა და ქორის ჭაობიდან ველარ გავიდა. შენ ისევ, ჩემო სიჭაბუქევ.“

ვარწმუნოთ ყველა: მივლივართ წინ და არ დაეწყებთ ნაბიჯს თავიდან“. აქ მწერლის მიერ მოცემულია კერძო მესაკუთრე გლეხის შიში თავის „საკუთრების“ და მიწის დაკარგვის კამო. მაგრამ გადის დრო, გადის უამი, კოლმეურნეობა განმტკიცდა, არ გამართლდა ის ხმები რასაც კლასიური მტრები ავრცელებენ სოფლად. ამ გლეხი ქალშიც ხდება ერთგვარი გარდატეხა, რადგან სინამდვილემ სულ სხვა უჩვენა. და პოეტს ეს მომენტი უსათუოდ კარგადა აქვს გაკეთებული ლექსში „მგზავრობა ორის“ სუდაც სწერს: „გტოვებ სადგურებს. ჩქარია წინსვლა... ახლა ჩაუვლით მდინარის ჯგბირს მარცხნივ გახედავ სივრცეს, და ძლივ და შორს გამოჩნდება სოფელი ჩემი. იქ ცხოვრობს დედა, ოჯახის ბოძი.“

ყოველ საქმესთან მიმსვლელი რიხით. წელს შეაწერეს საკმაოდ ხორცი. დამზადება, და იგიც იხდის. და წინანდლად არ ყიდის ძროხას, არც უსინდისოდ ეპყრობა ქათმებს, იცის სიმძნელეს არ შევლის ოხვრა, არამედ - ჯანი, გული და საქმე. შვილივით უვლის პატარა-მოხვერს, უნდა როგორმე გახადოს ხარი; მისცეს ტრაქტორებს თამამი მოძმე და გაუმაგროს კოლექტივის მხარი“. მეორე საკითხი, რომელიც ჩვენ ზემოდ აღვნიშნეთ გულწინდელი ღარიბის, დღევანდელის კოლმეურნის შეძლებულად გადაქცევის პროცესები მეტად საინტერესოდ აქვს აწერილი ლექსში „ცაგარელის ოჯახი“: მამაბაბიდან ცაგარელმა მიიღო მემკვიდრეობით სილატაკე და სილარიბე. მიიღო პატარა ეზოკარმიდამო, რომლის შემო-

სავალი ვერ ამაყოფილებდა მის ოჯახს. იგი ყოველთვის ცხოვრობდა ღარიბად, მაგრამ შედის კოლმეურნობაში და თავად დებულს შრომით ენერჯით იგი შეძლებულაობის გზაზე დაადგა ცავარელს კოლმეურნობამ მეტად სერიოზული და საპასუხისმგებლო საქმე დაევა. მას დაევალეს სკების მოვლა. იყო ზამთარი.

დრო წყლებს ყინავდა. და გაზაფხულზე, ცა რომ გვხვარებს, თქვა კოლმეურნობა სკების ყოლად მოვლა პირდაპირ ანდო ცავარელს. ამ კაცს ხმა ქონდა. ენდო თავის თავს სკები მიიღო, დასდო ამაგი, გემა დასწერა და იმ დროიდან შექმნა არტელში თავლის მარაგი. აი გვირობაც:

აზრთა კრებიდან გზო გვიტაცებს მთელი გონებით: ვაშლის ხეების ჩრდილ ქვეშ სკები დგას ვით იმერული სოფლის ოდები.

მეტად მხატვრულად აქვს კაქახიძეს სკების მოვლის პროცესი აღწერილი. მეტაფორები ნათლად გამოხატავს იმ ძირითად აზრს და მეტყველებენ ამკარად და გარკვევით იმის შესახებ რის თქმაც მას უნდა იგი ცავარელის შესახებ ამბობს:

ქველმა ვასტანჯა, იყო ტიალი რალაც ტლანქი, და ტყავიც გახადა და ტყავ გამძვრალი კაცი ქვიანო ვერ წამოსწია ვერც ტყის ქარხანამ. მიტომ არის, რომ მიჯნას არ იცავს, გმო სიღარიბე, ძონძის ხალათი: ვის შერჩენია ეს დედამიწა იგი რომ იყოს ქვეყნად მარადი.

მაგრამ გავიდა დრო უამი ცავარელი კოლმეურნობის წევრია ის ცავარელი, რომლის.

იყო ოჯახი ღარიბი მუდამ, უნუგეშო და ჩაჯდარი ვალში, არსებობისთვის მართავდა გუთანს ან და ბაზარზე გაქონდა ვაშლი.

ეხლა კი „ხის ცავარელი მალალი ფიქრით“.

უყურებს ქერს და მომავალს ზომავს, შემდეგ ეხოდან ფანჯრების იქით ხედება თვალბეჭე ხეები ზორბა თან აჩერდება ქალარა მკვეთრად.

შვილის მოტანილ ხუთწლიდის რუქას.

ამ ლექსების გარდა ამ წიგნში მოთავსებულია თელი რიგი სხვა საყურადღებო ლექსები, როგორცაა „ცაცხვების ხეივანში“ „ჩემი პირველი უჯრედი“ ის უბანი და ის კარმიდამო.

ომი, კატროლა და ოქტომბერი“ და სხვა. მაგრამ თავისი ლირიულობით უსათუოდ არა მარტოდ მის შტო-მოქმედებაში, არამედ ქართულ საბჭოთა პოეზიის უკანასკნელ ნიმუშებში გამოირჩევა ლექსი „უღალა“ თემა სრულიად უბრალო და მარტივია. ლექსი ძროხის შესახება დაწერილი, შინაარსი ასეთია: მკვე ძროხას ეტკინება მუცელი, რომელთანაც ბოსელში არის კრავი. ძროხა წრიაღებს მუცლის ტკივილის გამო კრავი კვირობს ამ ამბებს და ბოლოს ძროხა დაბადებს მკვედარ ხბოს. მეორე მხრივ აქ მოცემულია ძროხის მეპატრონე ციხაძის ქვირვის და მისი ბავშვების სულიერი განწყობილება, რომლებიც დიდი ხანი ელოდნენ ხბოს დაბადებას და ბოლოს კაქახიძე ავციწერს იმ სურათს თუ როგორ დამგლოვად იჯახი ხბოს მკერად დაბადების გამო და სხვა. მაგრამ ყოველივე ეს ისე კარგადაა მოცემული, რომ მართლაც ბუნებრივად განიძღვს იმ ტანჯვას რომელსაც პატარა ბავშვები განიცდიდნენ მამინ. მშვენიერადაა მოცემული შროხისა და კრავის სურათი ბოსელში.

„დილით ეტკინა მუცელი უღალას, დალინება და წრიალი იწყო. გარედ გახედვის არ ქონდა ძალა, ვერც შეივთა ბოსელი ვიწრო. ძროხის მოქცევას კვირობდა კრავი. მოსიარულე ლენჩივით იქვე. შუბლის ძვერებით მიხურა კარი და უნაიროდ მიეცა ფიქრებს“.

ან და შემდეგი სურათი უღალა კი სწულდა. ტკივილი კლავდა მომობარუნა ბავაზე ტანი. ბოლოს იბღავლა ერთი და კართან დაბადა ხბო, და ხბო იყო მკვედარი. დალინდა ქვირივი, სიფითრემ დაპკრა მწვევე განცდები მიეციათ ბავშვებს. ძროხის შემთხვევა უღრიადა დაკვლას, წულხილი ზარს, და ზეზეურ გაშრენ. და პატარები ფიქრობდნენ დიდხანს, აბრიალებდნენ ბოსელში თვალებს.

— ხომ სიცოცხლეზე უარი გვითბრავს, თქვეს და ერთმანეთს შეხედდს მდარად. კიდევ თქვეს: მოვა აბრიალი რიგით. მზე გაიქეთებს ხეებში ორძისს. ხბო არ იქნება და მიტომ იგი ვერც გაიქცევა კუნტრულში მოკლეს და დამეპრია, ხომ არა? გვეტკინა ქონდა ოხერს სიცოცხლე ურჩი... კერ განახეთ მას გატენილ ცურთან კულ ამვერილის და გაქაფულ ჩუტით.—

როგორი კარგადაა მოცემული ბავშვების ფსიქოლოგია, როცა მთელი გულის წულხილით ამბობენ „ხომ არაგ ვმუდლადო“. ეს ლექსი ქართულ საბჭოთა პოეზიაში უსათუოდ ერთ მთქნავე ადვილს და იქნება გ. კაქახიძემ აღნიშნული ლექსით გამოამუდავება რომ მას აქვს დიდი ერუდიცია და შესაძლებლობა იმისა რომ მოგვეცეს მაღალ ხარისხის მხატვრული დოკუმენტები. გიორგი კაქახიძე ქართულ პოეზიაში თავის საკუთარი გზით მოდის ეს მდგომარეობა სრულიად არ ნიშნავს იმას რომ ამ გზაზე მას არ ქონდეს რაიმე შეფერხებები, მას არ ქონდეს რაიმე ჩავარდნები. ზოგ შემთხვევაში მის ლექსებში ძველი იდილია წამოყოფს ხოლმე თავს მაგრამ ეს ტენდენცია არაა წამყვანი მისი პოეზიისა, არის მხოლოდ შემთხვევები, როდესაც ზედმეტი ლირიულობა ჩრდილს აყენებს ლექსის იდეურ მხარეს. ჩვენ ამით იმის თქმა არ გვიწინდება რომ თითქოს გიორგი კაქახიძის ლექსებში მოჩანდეს არა ჯანსაღი განწყობილებები, არავითარ შემთხვევაში. ჩვენ ვიმეორებთ: გ. კაქახიძე უსათუოდ ჯანსაღი ოპტიმიზმის, პათოსის და გამარჯვებათა მათწყებელი მწერალია. მისი პოეზია და მისი მხატვრული ფაქტები ქართულ საბჭოთა პოეზიის აქტიური შედის გ. კაქახიძე პროლეტარულ პოეზიის ერთ ერთი მოწინავე წარმომადგენელია. მისი ლირიკა მოზარდ სოციალიზმის ყლორტებზე სიმღერაა, მისი ლექსებიდან მოისმის გამარჯვებული კლასის პოეტის სიმღერა. ამიტომ არის რომ ჩვენ მის პოეზიას უწოდებთ სასიარულო გამარჯვებას და ეს მეტად საპატიო სახელია და გიორგი კაქახიძემ ამ სახელს გამტკიცებისათვის მომავალში უფრო მეტი უნდა გააკეთოს. ვიდრე დღემდე არც მას გაუყუთებია.

ყოვანო

მ. რაქვიანი

ჩვენ ექვსნი მივიდოდით, ოთხი გამოცდილი, თავზედ ჭირ გადავლილნი, გამოჯიკილნი, ორიც ახლად შემოერთებული, გამოუჯიკილნი. ომ გადაუხდელნი. ჩვენი ყველამ იცოდა, რა ბანაჟიდანაც ვიყავით, სადაც გავგვზავდებოდნენ ჩვენი მოწინააღმდეგენი, თუ ხელში ჩაგვურდებოდით. ხოლო ის ორნი ჯერ უცნობნი იყვნენ. იმათი გარეგანი შეხედულება გაფიქრებინებდა, რომ ესენი უფრო იმათ ეკუთვნოდნენ და არა ჩვენ. მივიდოდით ჩუმად, ხმა ამოუღებლად. სიჩუმის მიზიზი ყველას კარგად გეჭონდა შეგნებული და ამიტომ არ უკვირებდით ერთმანეთს სიჩუმეს. ყველას აი ერთი დარდი, ერთი ფიქრი გეჭონდა. გამოუტყვევებელი და მღელვარე დრო იყო, ყველა დიდ ამბებს ელოდა შიშით და სიხარულით.

ბევრს შეხედებოდი ფანატისკოსს, წინანდელ წინააღმდეგობებსავე მორწმუნეს, ამათ ოცნებას ეს მღელვარე დრო უკვე განეგლო და ახლანაყოფს იმკიდენ და ხალხთაშორის ასამაგისებდენ.

ბევრი ფიქრი და დაუდგრომელი დაუდგარად დასკირნობდა და თავის ფიქრულ აზრებს საქვეყნოდ უზიარებდა მობაასეს. ის ყველაფრით უქმყოფილო იყო. ყველას კრიტიკის ქარკვეჭლში ატარებდა.

იყვნენ მეტის მეტი ფრთხილნიც შიში ინსტიტუტურად ჩაპყვიროდა მათ ყურში სიფრთხილეს. ამათ იმდენი ძალა და ენერჯია არ შესწევდათ, რომ ამკარად ებრძოლათ.

იყვნენ კიდევ მრავალნი, რომელთაც ჩვენიც ეშინოდათ და იმათიც. ესენი მზად იყვნენ ორივეს რჯულ-

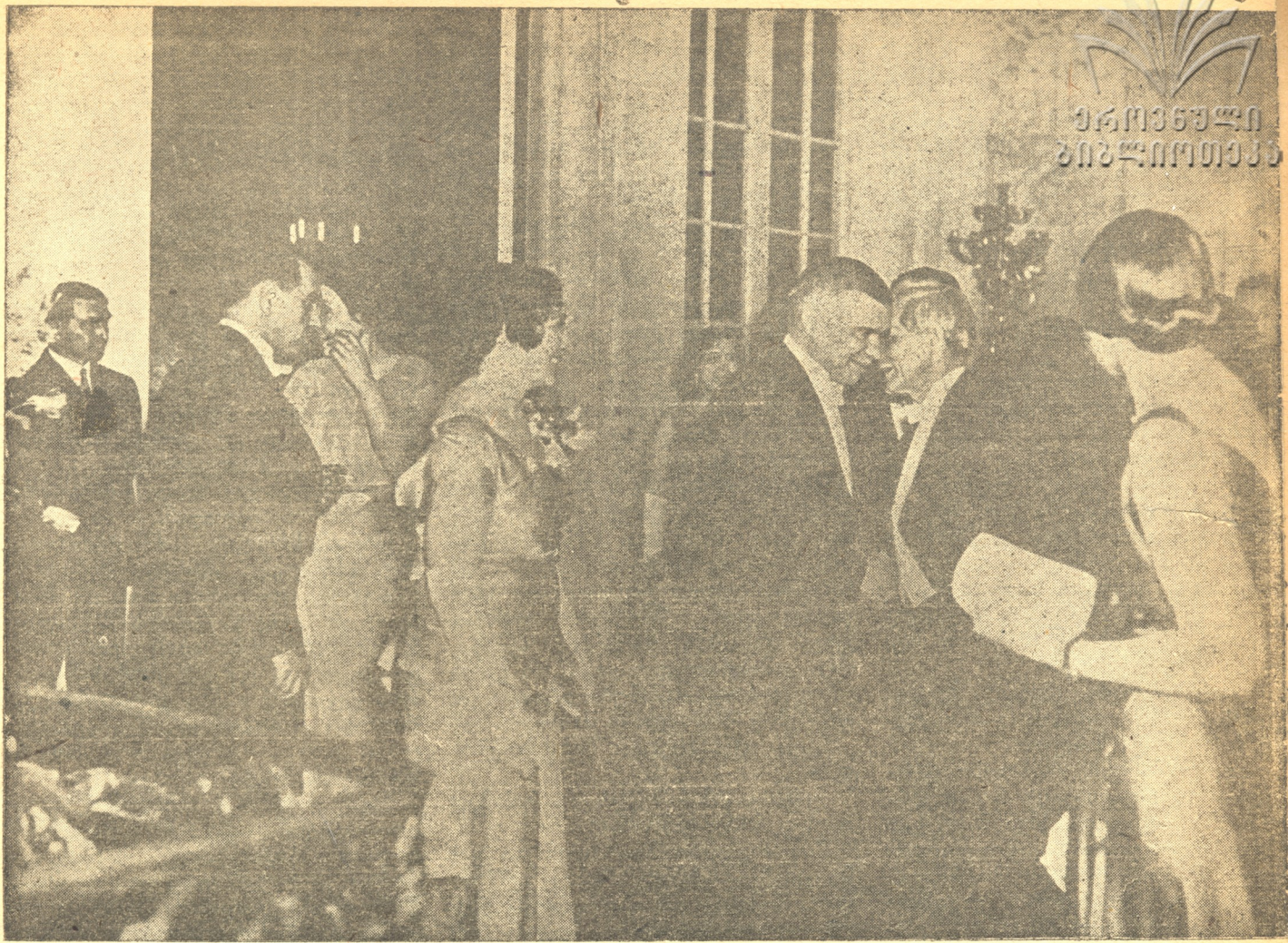
ზედ დაეფიქნათ, ოთონდ როგორმე სიკოცხლე შეენარჩუნებინათ.

მივიდოდით, თუმცა ცოტა არ იყოს, გულში შიში გვეპარებოდა.

— იცი, მიტხრა ჩემმა ამხანაგმა, მოდი გზა გამოვიცვალოთ, ეს გზა საშიშრად მეჩვენება, ხომ ატყობ პაერი როგორ მძიმდება, სული მეხლთება, გულზე ლოდვიით რალაც მაწვევა. სახლები და ხალხი მდუმარებენ. რალაც მიზეზია, სიფრთხილეს თავი არ სტკივა.

სიკოცხლის ინსტიტუტი კაცში დიდი. კაცის მიზანი წულთისყოფელში სიკოცხლეა. და კაციც იბრძვის ამ სიკოცხლის შესარჩენად, იბრძვის, რომ სიკოცხლე სასიამოვნო და მიმზიდველი იყოს.

უკლებ მხარების ტლამუნი მომგმა, შეგერთი, გულმა კანკალი დაიწყო.

საბჭოთა კავშირის სრულფუნქციონირების წარმომადგენელი ამერიკაში ახ. ტროიანო მსკი თავისი ცოლით ესალმება სტუმრებს პირველი ოფიციალური მიღების დროს საელჩოში.

შეშინებულმა აქეთ-იქით დავიწყე
ცქერა.

— რაიყო? რა მოხდა? მეკითხებოდნენ შემკრთალი ამხანაგები.

მივიდიოდით და კისერში ცხელ სულისქვევას ვგრძნობდი. ტანი მეჭინჭრებოდა. ვგრძნობდი, რომ გილა ც მოგვდევდა კვალში ჩამდგარი, მაგრამ აქით არავინ იყო და იქით.

უცებ თვალი დამჩა, — ჩვენს თავზედ ყრანტალით შავი ყორანი მოფრინავდა.

— ყრრ! ყრრ! ყრრ! ბლუოდა საზარლად ყორანი.

— ყრრ! ყრრ! ჩხოოდა შავბნელი.

— მშოან, მშოან! ყრანტალებდა წყეული.

— ჩემს ახალ ამხანაგებს თავზედ ბალანი აეშალათ. შევარყე შეშინდნენ. თვალს ველარ ამორებდნენ შავ ყორანს.

— რას ამბობს? რა შიან? ჩვენ რა, რომ მაგას შიოდეს?

საწყლები ჯერ ახალგაზრდები იყვნენ. გაეგონათ, რომ ყორანი ლეშსა სჭამსო, მაგრამ თუ ცოცხალი კაცის ხორცსაც შესჭამდა, ის კი არ ეგონათ.

რა იცოდენ, რომ ჩვენ კი ბევრჯერ გვეცადა მისი ნისკარტის გემო. ბევრი გემრიელი ლუკმა ამოუგლეჯია ჩვენი სხეულიდან. ბევრი ჩვენი ამხანაგი გამოხრა ცოცხლად წყეულმა!

— წავიდეთ, მოვერიდოთ! იყინებდნენ გამოუცდელები.

რა იცოდენ საწყლებმა, როგორ ყველგანმყოფი იყო ყორანი. რა იცოდენ, როგორ შორიდანვე იგებდა ყორანი თავის მსხვერპლის სუნს.

— მშოან! მშოან! ჩხოოდა ყორანი. ახლა უკვე ჩვენ გველაპარაკებოდა.

— მე მშოან და უნდა გავძლიე, იძახდა ყორანი. ვიცი, თქვენ ახალი მცნების მოციქულები ხართ. გასურთ ყველა კმაყოფილი ბედნიერი და ამასთანავე შეძლარიც იყოს. მე მშოან, ჩემი საზრდო კაცისლეშია მოგკედები უმისოდ. მაშ სიმშლით ხომ არ მოგკედები. ხომ მეც შეძლარი უნდა ვიყო. მაშ მეც მართალი ვარ, როცა კაცის ლეშს ვკითხულობ. აგერ მეორე ჩემი ამხანაგი კი სრულიად სხვაა.

იმას კაცის სისხლი სწყურიან. უყვარს სულთმოზრძავის ცქერა. ტკბება ცხოველთა ტანჯვით. მოსისხლეა და დაუნდობელი.

მე რა ვარ? — ცარიელი მშვირდგულდა, რომელიც უჩივილად უნდა აღესოს ლეშით და ეს ლეში ასი წლის მოხუცებულისა იქნება, თუ თქვენზე ულა ჭაბუკისა, ჩემთვის სულერთია.

ის კი! ოპ, რა საზარელია! მე თვითონ მეზიზღება და მხარაჯს, როცა ის კაცის სისხლსა ზვრებს!

დაიჯერეთ, ყმაწვილებო, შე თქვენთვის ცუდი არ მინდა. დასხელო სთქვით რამე.

ყრრ! ყრრ! მერწმუნეთ, ნუ ჩქარობთ. აბა გაიგონეთ რას გეტყვით.

ყრრ! ყრრ! დილია ჩემი გამომგზავნილი, დიდი წყალობაც შეუძლიან იცოდეთ, არ წააგებთ, თუ გამიამხანაგდებით. სხვა რა საქმე გექნებათ. ოღონდ კაცისჭამაობა ისწავლეთ, ეგ არის ჩვენი დანიშნულება და ხელობა.

ყრრ! ყრრ! ყველა ხომ ერთნაირი არ არის ჩვეყანაზედ. ყველა ხომ უკმაყოფილო არ არის, ყველა ხომ თქვენსავით არა შეფოთავს და ლელავს.

ჩვენ გზას განვაგრძობდით. ყორანი აჩრდილივით უკანა გდევდა.

დავდებოდით, ისიც სახლის სახუ-
რად ჯდებოდა. ვითომ ჩვენ სრუ-
ლებით აღარ გვიცქეროდა.

ყრრ! ყრრ! განაგრძობდა ბლუი-
ლით ყორანი.

ბევრია კმაყოფილი ნაგავში ნამცე-
კების ძებნით, ერთი ფუროთხიანი პუ-
რის ლუქმა რო იპოვოს სადმე ნა-
გავში ვაყოლიო, ის სიხარულით
ქას ეწევა. იყენენ იონი. რა გვინა-
ვგლება, გჭამოთ მაგათი ლეში.

დაიჯერეთ, თავისივე ლეში რო
დაუღოთ პირში, უთხრათ ჭამეო, ის
მორჩილებით გაიღიმებს, არ გაწყე-
ბინებს.

თქვენ სხვა ხართ. მღვენი თი-
რამ, რო გვემინან თქვენი. თქვენს
დანახვად მამაჩემს კანკალი აი-
ტანს ხოლმე შიშით.

ყრრ! ყრრ! ჩემი ფიჭვი ნუ
დავით. მეც თქვენს ძმა ვარ, მეც უკ-
მაყოფილო ვარ, რადგან მშთან და
იმშილის მოსაკლავად ჩვენს თავს
რამდენჯერ ვაგდებთ საფრთხეში.

ყორანს სამინელი ლეშის სუნი
უღიოდა, სამარის მძორისებური სუ-
ნი სულს გიხუთავდა.

— ოჰ, ღმერთო, ღმერთო, მკლავს
ლეშის სუნი! კვენსოდა გამოუცდე-
ლი ჩირუნახავი ჭაბუკი.

— გული მიმღის, ამხანაგებო, გავე-
ჯალოთ მა ჯოჯოხეთის მოციქულს.
ჩვენ გზა დავადგეთ, სხვა მხარეზედ
დადგუხვიეთ, ყორანს მოვერიდეთ.
მალა მჯდომი ყორანი მობრუნდა,
უღისებურმა დიმილმა გადაჰკრა
ნახევრად. სიბრაზით ნისკარტი გა-
აჯაუნა, აფრინდა და ქალაქს ჩაუარა,
თან თვალი ისევე ჩვენსკენ ჰქონდა,
თან შეშინებული აქეთ-იქით იცქირე-
ბოდა.

— ყრრ! ყრრ! გგგმოდან ყრანტა-

ლი. ჯერ ისევე ჩვენს სჯობია, გემო-
ნოდეთ უბადრუკო.

ჩვენ ფეხი ავაჩქარეთ, გზა იქით
დავიჭირეთ, სადაც ყორნები ესწრა-
ფებოდნენ.

ყორნები თვალიდან მიგვეფარ-
ნენ. შესწყდა იმათი საზიზღარი
ყრანტალი. აღარ სჩანდა არც ჩვენი
თანხმზავრი ყორანი.

ამ დროს ყვრილი მოგვესმა.

— გავეწყვიტოთ ეგ სისხლის მსმე-
ლები! გავაქროთ მაგათი სინსილა.
ყვიროდა ახალგაზრდა წითელ პერან
გა ბიჭი. თოფი ხელში ეჭირა და
იქით მიისწრაფოდა, სადაც ყორნები
მიეფარნენ. ჩვენც ფეხი ავაჩქარეთ.

გულმა სიამოვნებით იწყო ტოკვა
საბრალო მსხვერპლი, ყორნებისა-
გან ნაწიწკნი და ნაწამები, როცა
დაინახავს თოფიანს ბიჭს, ყორნების
დასახოცად გამოქანებულს, თვითო-
ნაც სული ჩაედგის, წინააღმდეგო-
ბის გრძობა გაიღვიძებს მასში, და
საწინააღმდეგოდ მოემზადება იმე-
დინი; აღარ მიუშვებს ლაჩრად
გულს მოსისხლე ყორნებს საწიწკ-
ნად, გამახვილებულ ყურს არ გამო-
ეპარება თოფის საამური გრიალი და
ყორნების მომაკვდავი ჩხაგილი.

ჩვენც ფეხაკრფით მივეჩქარებო-
დით.

უცებ კიჟინამ შეგვაჩერა. ქუჩაზედ
ხალხის ბრბო გამოიშალა.

წინ ბაღლები მოხტოდნენ და გა-
მარჯვების ხმზედ ყიჟინი გაჰქონ-
დათ. მოხუცი და ახალგაზრდა ყვე-
ლა საერთო სიხარულს მოეკვია და
გაეტაცნა.

— მომეცით, ერთი თავი წავგლი-
ჯო მაგ დაწყვილიოს, ღრიალებდა
ერთი ლურჯ პერანგინი გაშმაგე-
ბით. ყელიდან უნდა წამოგარწყვედ-

ნო ჩემი ძმის ხორცი. უყურეთ, უყურ-
რეთ, ისევე ნისკარტში უჭირავს.

— მაჩვენეთ, გენაცვალეთ, ერთი
ფრჩხილებით ყელი გამოგადან-
მაგ ეშმაკის კერძა. იმედარებოდა
თმა გაშლილი ქალი. მანამდე-
ჩემი და-ძმანი. მამეცით, ამომაყრე-
ნეთ ჯავრი.

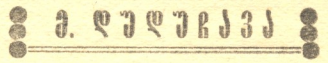
მონადირეს ჩაეჭიდა კისერში ხე-
ლი დაჭრილი მხარმოტეხილი ყორ-
ნისათვის, მოათრევდა და თან ჟამ და
ჟამ მელა აქნევდა, რომ ხალხს და-
ენანა. ჯერ ისევე კაცის ახალ-ახალი
სისხლითა ჰქონდა კლანჭები და ნის-
კარტი მოსკრილი. თვალები დასწით-
ლებოდა და წამოჰკაკვლიყო. რაც
ძალი და ღონე ჰქონდა კლანჭებს
ფარჩხავდა და ცდილობდა მონადი-
რესათვის მოეხვედრებინა, რომ
ყელში წაჭერილი ხელი როგორმე
მოეშორებინა ყელიდან.

ყორანს სრულაც არ ეტყობოდა,
თუ შებრალებას სთხოვდა ამ ხალხს
იკოდა, რომ კაცის ხორცის მჭა-
მელს და სისხლის მსმელს შეწყალე-
ბა და შებრალება აღარ ეთირსებო-
და კაცთაგან. იკოდა, რომ სამაგიე-
როს უცდიდნენ ისევე დაუნდობლად,
როგორც აქამდე ის არ ინდობდა ხა-
ლხსა. იკოდა ადრევე, რომ ბოლო
ასეთი იქნებოდა.

ჩვენ ვიკანთ ჩაგნი თანამზავრი
ყორანი. იმანაც დაგვიანა და უფრო
ძალეან გაიფრთხილა, თითქო ნა-
ნობდა, ახ რა გამოუცდელი ლუქები
წანივიდნენ ხელიდანაო. ხალხი კი კი-
ჟინას და წყევლა-კრულვას აყრიდა
და მუშტებს სკემდა.

ამობოქრებული ბრბო ყვირილით
გაგვიკილა. ის ახლა სხვა ყორნების
ხელში ჩასაგდებად და სისხლის საზ-
ღვივლად მიიმართებოდა.

თ. რაზიკაშვილის მოთხრობა „ყორანი“

თედო რაზიკაშვილის დაუბეჭდავი მო-
თხრობა „ყორანი“, რომელიც ან. თ. წერ-
ის ლიტერატურულ არქივში აღმოჩნ-
და, აღკვეთილია და 1905 წლის რევო-
ლუციას ენება. მოთხრობა დაწერილია
1905 წლის აგვისტოში. ე. ი. მაშინ, რო-
დესაც განვითარების შუა გზაზე მიმავ-
და რევოლუცია თან დათან მძაფრდებო-
და. მაგრამ ბრძოლების უკანასკნელ საზ-
ღვათს ჯერ კიდევ არ იყო აქსელის.
„ყორანი“ რევოლუციის განვითარების
ეს ნაწილი რევოლუციის მიერ განვლი-
ლი გზის პირველი ნახევარი — არის
ზოგად და ალკოგორიულ ფორმებში მოცე-
მული. დასახელებულ მოთხრობაში გან-
სხვავებული სოციალური კონცეპციის
თვალსაზრისით არის ათვისებული. მწე-
რალი მოთხრობის მიხედვით, აჯანყებუ-
ლი ხალხის მხარეზე დგას და თავისუფ-
ლებისათვის შეპრობილი რევოლუციის
კონცეპციის თვალსაზრისით არის ათვისე-
ბული. მწერალი მოთხრობის მიხედვით,
აჯანყებული ხალხის მხარეზე დგას და
თავისუფლებისათვის მეტრობილი რევოლუ-
ციის თვითმპყრობელობაზე გამარჯვების

ყოველ ნაბიჯს აღფრთოვანებული ეგებე-
ნია. მას უყვარს რევოლუციის იდეები,
მაგრამ მხოლოდ განსაზღვრულ მიჯნამდე
და ეშინათ თვით რევოლუციის, რადგან
რევოლუცია ბარიკადებზე ხდებოდა და
ბარიკადებს კი სისხლი და სიკვდილი
უყვარს.
ასეთია მოთხრობის ძირითადი ტენდენ-
ცია. ამ ტენდენციის მიხედვით თ. რაზი-
კაშვილი, როგორც დაგვიანებული ხალ-
ხისანი, რომელმაც ხალხისური იდეების
სამოლოოდ დამარცხების შემდეგ სო-
ციალ-დემოკრატიის პარტიულ გზას გა-
ყვა, რევოლუციის ზოგადი იდეების და
ძირითადი სოციალური შინაარსის საფუ-
ძველზე დგას, რომელიც კლასურად,
როგორც ცნობილია, ბურჟუაზიულ-დე-
მოკრატიული იყო, მაგრამ მას ეშინია და
ამ წინადაგზე ის წინააღმდეგია რევო-
ლუციის ფორმის — რევოლუციის ბრძო-
ლის მეთოდების, (ბარიკადების, შეიარაღე-
ბული შეტაკებების, გზოლის, სისხ-
ლის).

თ. რაზიკაშვილი არ არის დიდი მწე-
რალი. ის ვაჟა-ფშაველას დიდი პოეზიის

ჩრდილშია მოთავსებული. მაგრამ მას
როგორ ნიჭიერ პროზაიკოს, მინც განსა-
კუთრებული ადგილი უჭირავს ქართული
ლიტერატურის ისტორიაში. ამასთანავე
ერთად ის თავის თაობის ქართველი ინ-
ტელიგენციის მნიშვნელოვანი და თავისე-
ბული წარმომადგენელია. ამიტომ მისი
შემოქმედების შესწავლას აუცილებელ
მნიშვნელობა აქვს, როგორც ქართულ
ლიტერატურის საერთო ტრანსფორმაციის,
აგრეთვე მისი ეპოქის სოციალური, იდე-
ოლოგიური და ლიტერატურული პორ-
ტრეტის შესწავლისათვის. ამ მხრივ მის
ლიტერატურულ ესკიზს — „ყორანს“, როგორც
მწერლის ერთ-ერთ უკეთეს ნაწარმოებს,
დიდი მნიშვნელობა აქვს. „ყორანი“ სინ-
ტერესო მხატვრულ დოკუმენტს წარმო-
ადგენს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხის
შესწავლისათვის, თუ როგორ შეხვდა ქა-
რთული ინტელიგენცია და კერძოდ ქა-
რთული მწერლობა 1905 წლის რევოლუ-
ციის ქარტახობას.
მოთხრობის ავტოგრაფი ავტორის ორ
მინაწერს შეიცავს: პირველი მინაწერი
მოთავსებულია ავტორის ქირველ გვერ-

ღზე და სათაურს ზემოთ: „ივერიას“ „რედაქციაში“, მეორე—უკანასკნელ გვერდზე: მოთხრობის დასრულების და ავტორის ხელის მოწერის შემდეგ. მეორე მინაწერი „ივერიის“ რედაქტორისადმი პირად მიმართულ წარმოადგენს და შემდეგ მინაარს შეიცავს: „ბ. რედაქტორო, ფულები ძალიან მიჭირს და ეს მოთხრობა ეგები „ივერიის“ ახლობელ N-ში მოათავსეთ, რითაც ძალიან დამავალბეთ. იმ კვირას ჩამოვალ. პატივისცემით თ. რა-ზიკაშვილი“.

ორივე ეს მონაწერები წაშლილია იმავე მელნით, რომლითაც შესრულებულია

თვით ავტოგრაფი და მინაწერები (ავტოგრაფი და მინაწერები შესრულებულია შავი მელნით); — და როგორც მოთხრობის შემდგომი ისტორიის საფუძველზე ირკვევა თვით ავტორის მიერ, მოთხრობის „ივერიის“ დაბეჭდვის შესახებ აზრის გამოცვლის გამო.

მოთხრობის შენახვის ადგილი, საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ „ივერიის“ მოთხრობის დაბეჭდვის ირგვლივ აზრის შეცვლის შემდეგ, ავტორის მოთხრობა ან. თ. წერეთლისათვის გადაუგზავნია, — რომელთანაც მას მჭიდრო ლიტერატურული, საზოგადოებრივი და პი-

რადი ურთიერთობა, მიწერ-მოწერა ქონდა. (თ. რევაზიშვილი ამ დროს ს. რ. ნელთუბანში ცხოვრობდა) ან. თ. წერეთლისას მოთხრობა არ გამოუგზავნილა, რის გამოც მოთხრობის „ავტორის“ შემთავრებად გამოუგზავნილ მონაწერებს და პირად წერილებს მოთხრობა ნებოდა, რომლებიც თვით ან. თ. წერეთლისას, „კვალი“ს და ანასტასიას საბავშო უტრანსლების („ჯეჯილი“, „ნაკადულის“) თანამშრომლებს ეკუთვნის და განსვენებულ ან. თ. წერეთლის, ყოფილ ბინაზე ინახება.

დ • დ

ს ა მ ა რ თ ვ ე ლ თ ს ს ა ზ ბ ტ თ ა მ ა ნ ლ ა კ ი მ ბ ა

ლ. ქიქოძე

თანამედროვე ქართულ საბჭოთა ქანდაკების ხელოვნებას არა აქვს დიდი ხნის ისტორია. თუ რევოლუციამდე საქართველოში არ იყო არც ერთი მოქანდაკე, დღეს იმათი რიცხვი ათეულობით მოგვეზოგება. დღეს, საბჭოთა საქართველოს სინამდვილეში მუშაობს უკვე გამოცდილ მოქანდაკეთა პლეიადა, სახალხო მოქანდაკე პროფ. ი. ნიკოლაძის ხელმძღვანელობით. ი. ნიკოლაძის ატელიეებში გაიზარდნ ისეთი ნიჭიერი ახალგაზრდა მოქანდაკეები, როგორიც არიან მაგ. ს. კაკაბაძე, შ. მიქაბაძე, ე. თოფჩიანი, ვ. კოტეტიშვილის რ. თავაძე და სხვები.

მე-20 საუკუნის დასაწყისი წლებიდან, დიდი ხნის დუმილის შემდეგ იწყება ქართული ქანდაკების ისტორიის განახლება. ამ ისტორიის პირველი ფუძემდებელი ი. ნიკოლაძეა, რომელსაც დღესაც საქართველოს გასაბჭოების 13 წლის თავზე გამოართულ ბიუსტები და ბარელიეფები. უმაღლესი ოსტატობა უდიდესი ენერჯია და სიმტკიცე, კანონზომიერება და მიზანდასახულობა—აი, რით ხასიათდება ამ ცხოვან ხელოვნების შემოქმედება.

ლენინის ბიუსტი — სწორად ამ დადებითი თვისებების განსახიერებაა. მეტად ძნელი საქმეა ებრძოლო მტკიცე მარმარილოს, საკუთარი სურვილის მიხედვით ამოქმედო სიკოცხლის იდეია, შთაუწერგო იდეა და აამეტყველო.

ლენინის ბიუსტში საუკეთესოდ არის გამოხატული ბელადის შორისმჭვრეტელობა, მისი მებრძოლი ტემპერამენტი, მისი დამცინავე, ირონიული დიმილი. ეს ნამუშევარი შედევრათ უნდა ჩაითვალოს ყველა დღეს არსებულ ლენინის ბიუსტებს შორის მთელს საბჭოთა კავშირში.

სიკოცხლეს გაუღვიძია აგრეთვე ანს. სტალინის ბიუსტშიაც. თითქოს სადაცაა უნდა დაიწყოს ანს. სტალინიმა ლაპარაკი, ასე გვეგონებათ მისი შეხვედრისას. აღნიშნული ბიუსტი მეტად საგულისხმოა თავისი შესრულების ტენზიკით

ლენინის ბიუსტის გვერდით პეტრე მე. ლექსევილის ბიუსტია. მეცნიერი ჩაფიქრებულია, თითქოს უნდა გადასწყვიტოს ახალი

ამოცანა ქიმის მეცნიერებაში. ასევე საყურადღებოა თავისი მალალოსტატური შესრულებით, მარქსის, ანს. ფილიპეს და სხვ. ბიუსტები. საზოგადოთ ი. ნიკოლაძის შემოქმედება დაზგური სალონური ქანდაკებით განისაზღვრება. ოგიუსტ როდენის შემოქმედებითი მეთოდი გამოსჭვივის ნიკოლაძის თვითმულ ნაწარმოებში.

მეორე გზა თანამედროვე ქართული ქანდაკების განვითარებისა მიიმართება მონუ, მენტალიზმის გზით. თუ დაზგური ქანდაკება იძლევა ადამიანის ფსიქოლოგიურ განწყობილებას — მონუმენტალური ქანდაკება იძლევა ადამიანთა და მოვლენათა პლასტიკის უმახვილეს ფორმებს მოძრაობა, დინამიკა კანონზომიერების ფარგლებში აი, ქართული მონუმენტალური ქანდაკების განვითარების თანამედროვე გზები.

ნ. კანდელაკის შემოქმედება სწორედ ქანდაკების ამ დარგს ემსახურება. ნისი „ბოქსიორი“ და „მოზანავე ქალი“ ამ პრინციპის განსახიერებას წარმოადგენენ. მათვე ეკუთვნის ნ. ქუთუაშვილის ბიუსტიც ეს ბიუსტი მიუხედავად ტანის გაუბრალოებისა, გაფიქრებულობის — თითქო ახალგაყვანილობისა არტისტმა უნდა დაწყოს სიმღერა და ელოდება ხალხის დეწყნარებასო. ეს განწყობილება აუკლებლად იქმნება — ასეთი განწყობილებეას შექმნა ხელოვანის გამარჯვებას მიეწერება. საზოგადოდ ნ. კანდელაკის შემოქმედების განხილვა იმ სამი ექსპონატით, რომელიც ამჟამად გამოფენილია. შეუძლებელია მას მეტი შესაძლებლობა აქვს. ამას ამტკიცებს მისი ელბაქიდის ძეგლი, რომელიც თითქმის დამთავრებული აქვს თავის ატელიეში.

ამავე დარბაზშია გამოფენილი ახალგაზრდა მოქანდაკეების მიქაბაძის და ე. თოფჩიანის გამოფენილი სუფოზსტუოზგუფურების ნაშრომები. ამ ორი ახალგაზრდის ნაშრომები შესრულების ტექნიკით სხვაგვარაა მათი მეორისაგან. პირველი მისი მონუმენტალური ქანდაკების გზით—სოლო მეორე დაზგურისა, — იმპერსონალიზმი ქანდაკებაში მტერია ინტენსიობის, ფორმთა პლასტიკობისა. ფორმის ზედაპირის იმპრესიონული მანერით დამუშავება

გვაახლოვებს ესტეტიზმთან, რომელიც უგულებელ ყოფს ფორმათა კონკრეტობას და დინამიზობას.

მ. სენიაშვილს მოცემული აქვს რელიეფი „მიჯნის ამოგდება“ — თუმცა აღნიშნული ნამუშევარი ფორმალისტურ დაღს ატარებს.

საინტერესოა ს. კაკაბაძის „შედლებული კოლმურნე ოჯახი“. კმაყოფილებით აღსავსეა ამ რელიეფში მოცემული თვითმულ ფიგურა, თვით ცხოვრებაშიც კი.

მ. ცერცვაძის რელიეფი „ჩინეთში“ დამაკმაყოფილებლადაა შესრულებული, მაგრამ უფრო საინტერესო იქნებოდა, რომ მას მიეცა თანამედროვე ჩინეთის რევოლუციონური მუშა მისი ოჯახით ბრძოლის პროცესში.

მხატვარის ამოცანა იმაში კი არ მდგომარობს, რომ მან გადმოსცეს ერთგვარი მოღუტება, პასიობა მოვლენებისა, ირამედ მან უნდა გაამახვილოს ის მოვლენა, მისცეს დინამიზობა, დააყენოს მოვლენა მისი მიზეზის მოპირდაპირეთ — მისცეს მოვლენა მისი დილაექტიურ განვითარების პირობებში.

მონუმენტალურ ქანდაკების პრინციპს არ ღალატობს მოქანდაკე რ. ამირივი. მის ნამუშევრებში აუცილებლად იგრძობთ ენერჯიას, სიყვარულს მუშაობისადმი, რაც მოქანდაკის შემდგომი ზრდის თავდებია. ვამოფენაზედ არიან ახალგაზრდებიც (აკადემიის სტუდენტები) მათ ნამუშევრებს ეტყობა შემოქმედების ნიშან-წყალი, მაგრამ ზოგი მათგანი სიმბოლიზმისაკენ იჩენება (მაგ. მაისურაძე თავის „ინტერვენცია“—ში იმედს იძლევა აგრეთვე შემდგომი ზრდისას ი. კერესელიძის და ზოფერიას ნამუშევრები.

სამწუხაროდ გამოფენაზე ვერ მოსჩანს ზოგ ნიჭიერ მოქანდაკეთა ნამუშევრები, როგორცაა მაგ. ე. კოტეტიშვილი, პატარაძე, ვაჟაძე და სხვები. მიუხედავად ზოგ უმნიშვნელო დეფექტებისა, რომლებიც ახასიათებს წარმოდგენილ ზოგიერთ ექსპონატებს, ქართულმა ქანდაკებამ მაინც გვიჩვენა თავისი განვითარების და თუ გზებით აღორძინების გზები.

ფასი 60 კპპ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა